

ΝΕΟΙ ΒΩΜΟΙ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΥΛΛΟ.—ΧΡΟΝΟΣ Α'.—ΜΑΡΤΗΣ 1924

ΑΡΙΘΜ. 3

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ Β. ΜΕΝΤΖΕΛΙΔΗΣ
ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΑΙΣΑΡΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑΓΕΣΚΑΚΗ
Α. ΔΟΥΝΑΤΣΑΡΕΚΥ
KARL LIEBKNECHT
EMILE VERHAEREN
ENRI BARBUSSE
ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ
ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΕΞΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

είχε κι' αὐτὸς κάτι βαρὺ μεσ' στὴν ψυχὴ του, τὰ μάτια του ἦταν ἱκετευτικά.

— Λοιπόν, συνάδελφε, θὰ τελειώσουν πιά τὰ βάσανά μας; θὰ ἰδοῦμε θεοῦ πρόσωπο καὶ μεῖς;...

Ἦταν ἓνα κοντό, μελαγχροινὸ παιδί, μ' ἓνα σημάδι στὸ δεξιὸ τὸ μάγουλο· ἦταν κληρωτὸς ἀπ' τὴ Σμύρνη· ὅταν χαμογελοῦσε, φέγγανε τὰ δόντια του, ἄσπρα καὶ πλατειά, σὰν κομπολόι ἀπὸ μαργαριτάρια· εἶχε δεμένο τῶνα χέρι, μ' ἓνα στριμμένο κόκκινο μαντήλι.

Ἀλλάξαμε δυὸ-τρεῖς κουβέντες, κ' ὕστερα τὸν ἄφησα, καὶ πῆγα κ' ἕκατσα καὶ γὼ σιμὰ στὴν πόρτα, καὶ κοίταξα καὶ γὼ στὰ σκοτεινά.

Καὶ τότε-τὰ εἶδα.

ΤΑ ΕἶΔΑ!

᾿Ω ναί, ναί: δυὸ βήματα ἀπὸ μένα, ξαφνικά, ἐκεῖ, ἀνάμεσ' ἀπ' τὸν τρίτο θάλαμο, καὶ τὸ μεσαῖο, τὸν κεντρικὸ διάδρομο, γυρισμένα ἀκίνητα στὴ σκάλα.

Τὰ μαραμένα μάτια...

Κοιτάζανε μακρὰ κι' ἀφηρημένα, ὀλάνοιχτα ἀνοιγμένα σὰ νεκρά, σὰν ὅταν ἓνα λαμπερὸ ἀντικείμενο μᾶς τὰ καρφώνει κάποτε πελώρια, σὲ μιὰν ὑπνωτικὴν ἀκίνησια...

Κοιτάζαν τάχα τὰ μεγάλα σύννεφα, ἢ μὴν ἓνα σπιτάκι ἀγαπημένο, σὲ κάποιον χωριουδάκι μακρυνό, ἢ μὴν ἓνα χεράκι πού κεντοῦσε, κἂν ὕφαινε, σὲ κάποιον ἀργαλιό;...

Τώρα βαριές οἱ σκιές οἱ βραδινές, σὰν πηχτὰ κομμάτια μελανά, πλακῶναν πέρα ὡς πέρα τὴ στρατῶνα. Ἀνάψανε μιὰ λάμπα στὸ γραφεῖο, κι' ἀρχίσαν τὸ ψιλὸ κουβεντολόι. Ὁ δεκανέας τῆς ἑβδομάδας, ζωσμένος τις μπαλάσκες, ὑποστήριζε, πὼς ἂν ἡ Ἀγγλία μαζὶ μὲ τὴ Γαλλία... (καὶ κείνα ἦταν λυπημένα, λυπημένα, μήτε ἀκούγαν τίποτ' ἀπ' αὐτά, μόνο ἦταν λυπημένα, λυπημένα...)

Τότε ὁ λοχαγὸς τοῦ ἀντέτεινε, καὶ τοῦλεγε πὼς δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ ὑποστηρίξει τώρα τέτιαν ἄποψη, ἂν ὅμως ἐξετάσουμε στὸ βάθος, τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα ἀπαιτοῦσαν... Ὁ δεκανέας ὅμως πάλι ἐπέμενε, καὶ τοῦφεργε κάποιον ἄλλα ἐπιχειρήματα, κι' ὁ λοχαγὸς βρισκόταν μπερδεμένος· γιὰ νὰ μὴν ὑποχωρήσει μολαταῦτα, ξερομασοῦσε πάλι, αὐστηρά, τὸ μοναδικό του τὸ ἐπιχείρημα, πὼς ἡ Βουλγαρία καὶ τὰ λοιπά. Σ' αὐτὸ τὸ τελευταῖο συμφωνοῦσε κι' ὁ ἐπιλοχίας, κουνώντας τὸ κεφάλι του μὲ τρόπο σοβαρό, καὶ παίζοντας τὰ δάχτυλα ἀπάνω στὸ τραπέζι...

(...καὶ κείνα ἦταν λυπημένα, λυπημένα, καὶ κοίταζαν μακριά, ἀποκατωμένα, κοίταζαν πάντα παραπονεμένα, σὰ νὰ τοὺς εἶχε λείψει ἡ ζωὴ, σὰ νὰ ἦταν ἡ ζωὴ τους πεθαμένη, σὰ ν᾿ἄταν μέσα τους ἓνα ἄσπρο κοιμητήριο, σὰ νὰ ἦταν ἡ ψυχὴ τοῦ φθινοπώρου, ἡ θλιβερὴ ψυχὴ τοῦ φθινοπώρου...)

Κ' ἔλεγαν:

«Εἴμαστε μεῖς τὰ Μαραμένα Μάτια, εἴμαστε μεῖς τὰ μάτια τῆς Ὀδύνης, κ' εἴμαστε λυπημένα, λυπημένα. Ἐμεῖς δὲν ξαίρουμε ἀπὸ τέτια πράματα... Θυμόμαστε μονάχα μιὰ μανούλα, ἓνα ἔρημο σπιτάκι ἀγαπημένο, μιὰν ἀδελφοῦλα πού εἶνε στὴ γωνιά, καὶ τὸν καλὸ τὸ γέρο μας πατέρα... Κ' εἴμαστε σὰν παιδάκια λυπημένα, παιδάκια ἀδικοτιμωρημένα...»

Κ' εἴμαστε φοβισμένα, φοβισμένα...».

Αὐτὰ λέγανε τὰ Μαραμένα Μάτια—τὰ μάτια τοῦ μικροῦ τοῦ σαλπηχτῆ, τοῦ μελαψοῦ καὶ μελαγχολικοῦ, τοῦ μελαγχολικοῦ παλληκαριοῦ, πού ἦταν ἀκουμπισμένο καὶ κοιτοῦσε...)

Ξαφνικὰ σημαίνει προσκλητήριο.

Ἀκούγεται ἡ φωνὴ τοῦ ἐπιλοχίας, βραχνή, βαριά, πνιγμένη, ζοφερή:

—Ἄνδρες! Κλίνατ' ἐπὶ δεεε-ξιά! Ἐμπρόοος!... Ἄρς!...

***

Δὲ βλέπω πιά τὰ μάτια. Εἶνε σκοτάδι.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

Ἡ Θρησκεία μοιάζει τὸν
ἀγαθὸ τρελὸ πού παρα-
δίνεται ἀνυπεράσπιστος
στὰ χέρια τοῦ φονιά...

Γύρα μου τίποτα δὲ γροικιέται...

Τὸ κάθε τι κοιμάται καὶ ξεκουράζεται. Ἀκόμα καὶ τ' ἀστέρια
κάτω ἀπὸ βρώμικα, βαριά σύγνεφα—θαρρῶ.

Μόνον ἐγὼ δὲν ἡσυχάζω, ἐγὼ ὁ πιδ κουρασμένος στὴ ζωή...

Σὲ μιὰ μακρυνὴ πολιτεία, κάτω στὸ βάθος, τὰ φῶτα, πού
νυσταγμένα ἀγνοφεγγουνε, μοιάζουνε μὲ πολλούς, ἀπειρους χαρτο-
παίχτες πού κρατοῦνε τὸ τσιγάρο στὸ στόμα...

Σκοτάδι πηχτό...

Μπροστά μου ἀσπρίζει ἀμυδρὰ ὁ τοῖχος κάποιου ρημοκκλησιοῦ.
Σιμώνω μὲ κάποιο ρῖγος στὸ σῶμα.

Ξεδιαλύω σὲ λίγο τὸ μικρὸ του καμπαναριὸ καὶ τὸ μοναχικὸ
κελὶ τοῦ καλόγερου πού λειτουργάει...

—Νὰ κ' ἓνα ἄκόμα σπῖτι τοῦ Θεοῦ...

Κοιτάζω λοξὰ ἀπ' τὴ χαραμάδα τοῦ φεγγίτη καὶ κάποιο φῶς ἀπὸ
μέσα, ξεχνεὶ στὴν ψυχὴ μου μιὰ χαρὰ κ' ἓνα θάρρος...

Φέρνω γύρα τὸ ἐκκλησιάκι καὶ βρίσκω τὴ στενὴ, χωρὶς κλειδαριὰ
θύρα του. Κι' εἶναι δρθάνοιχτη...

Ἴσια μπροστά μου, λίγα παλιὰ εἰκονίσματα, ξεφτισμένα ἀπ' τὸ
χρόνο, ἓνα μανουάλι μὲ λυωμένα κεριὰ σὰ σταλαχτίτες καὶ τὸ παγ-
κάρι...

Ἀπότομα τὸ πολὺ φῶς σβύνει κ' ἀπομένει ἓνα ξεβαμμένο, θαμπὸ
σὰν ἀχτίδα δειλινοῦ ἡλίου μέσ' στὸ νερό.

Τὸ πολὺ φῶς ἔσβυσε καὶ μιὰν ἀντάρα κ' ἓνα διαπεραστικὸ γέλιο,
—σὰ γέλιο τρελοῦ—πού χτυπώντας στοὺς τοίχους τῆς ἐκκλησίας καὶ
βγαίνοντας ἀπ' τὴν πόρτα ἀντηχεῖ μουγγὰ στὸ στήθος μου σὰν ἀχὸς
ντεφιοῦ, γεμίζει τὴν ψυχὴ μου φρίκη καὶ μὲ κάνει ἀλαφιασμένος νὰ
ριχτῶ στὸ σκοτάδι, σὰ νὰ θέλω νὰ τὸ ξεσκίσω...

Σκοντάβω στὸ προσκυνητάρι τοῦ δρόμου μὰ δὲ νοιώθω τὸν πόνο.
Φέρνοντας τὸ χέρι μηχανικὰ στὸ πρόσωπο τὸ βρίσκω βουτυγμένο
σ' ἓνα ὑγρὸ, ματωμένο...

Καὶ φεύγω...

Μιὰν ἡρεμία ἀπλώνεται... Μπορεῖ νὰ γίνεταί θόρυβος μὰ εἶμαι
μακρυνά...

Ἄ! Ὁχι...

Κάποιο κερὶ θᾶπεσε καὶ ἔκανε...

Μὰ τὸ γέλιο ;...

Μιὰ παράξενη τόλμη μὲ κυριεύει καὶ ξαναγυρίζω βιαστικά...

Φτάνω στὴ θύρα καὶ στηρίζω πάνω της τὸ κορμί μου...

Ἀπὸ μέσα φτάνει ὡς μένα μιὰ ἀγωνιώδης, βαριά, δύσκολη ἀνάσα.

Ρίχνω μιὰ ματιὰ κατὰ τὴν Πύλη: Ἰδρώτας μὲ περιχύνει ἀλά-
κερον... Τὰ πόδια μου δὲν τὰ αἰστάνουμαι... Τὸ κορμί μου βαραίνει...

Στὴ μέση τοῦ ρημοκκλησιοῦ, κάτω ἀπ' τὸν Παντοκράτορα, ἓνας
ἄνθρωπος μὲ μακρυνὰ μαῦρα ροῦχα.—Νά, σὰν κ' αὐτὰ πού φορᾶν
οἱ παπάδες—εἶχε ριχτεῖ πάνω σ' ἓνα σῶμα... Χτυποῦσε τὸ κεφάλι
του στὶς πλάκες του δάπεδου...

Σὰν τὸν ἀποτελειώσε, μὲ τὰ δύο του χέρια ἀνοίγει διάπλατα τὸ
κρανίον του καὶ μὲ γεμάτες τὶς φοῦχτες, ρουφάει τὸ μυαλὸ τοῦ ἄν-
θρώπου πού σκότωσε...

Ρουφάει τὸ μυαλό, τὰ μάτια κ' ὕστερα τοῦ ξεσκίζει τὰ ροῦχα...

Ἐνα μονάχο κερὰκι πού ἔφεγγε τρεμοσβύνει κυματιστά, σκια-
γμένα.

Σέρνουμαι... Νιώθω τὸ σούρσιμό μου νὰ συντροφεύει τὸ μουγ-
κριτό, τὸ ἀμαρτωλὸ ἄσθμα τοῦ φονιά...

Τὰ δάχτυλά μου σφίγγουνε σπασμωδικὰ τὸ λαιμό του.

Τὰ γένια του μοῦ χαϊδεύουν εἰρηνικὰ τὸ δέρμα τῶν χειρῶν...

Τὶ ἡδονή!...

Στὰ εἰκονίσματα, στὸ ρημοκκλησι, στὸν ἀβέβαιο δρόμο μου ἔπειτα
θαρρῶ πὼς πλανιέται ἡ σκιὰ τοῦ τρόμου...

ΕΝΑ ΚΛΑΜΑ...

—Μὰ τί ἔχεις; Πές μου, τί ἔχεις κ' εἶσαι ἔτσι ἀπόψε;...

Μούλεγε καὶ μοῦ ξανάλεγεν ἡ συμπαθητικὰ κοπέλλα...

—Ποτὲ δὲ σᾶχω δεῖ σὲ τέτια κατάσταση σὲ τέτια θλίψη...

—Σοῦ φαίνουμαι θλιμένος κ' αὐτὸ σοῦ κάνει ἐντύπωση... ἔ;
Κι' ὅμως!... Πόσες φορὲς θὰ μὲ ἴδεις νὰ κλαίω... Ναί! Νὰ κλαίω...
Νὰ τώρα: δὲν κλαίω; Κοίταξε: Δὲν εἶναι δάκρυα αὐτὰ;

Τραβῶ τὰ χέρια μου, πού μ' αὐτὰ εἶχα σκεπάσει τὸ πρόσωπο...
Πόσο παραξευέντηκα πού τὰδα ὑγρά, βουτυγμένα στὸ δάκρυ.. Τόσην
ἀδυναμία δὲν περιμένα ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου..

Τὰ χέρια μου πέσανε βαριά, σὰν ἀπ' τὰ δάκρυα, στὰ γόνατά της..

—Μὰ τί ἔχεις; Πές μου το μένα.. Ποιὸς ξαίρει! Μπορεῖ νὰ σοῦ κάνει καλό.. Ἴσως μπορέσω καὶ σὲ παρηγορήσω., Ἡ καρδιά μου εἶναι παρθένα ἀκόμα, γεμάτη ἀγάπη, γεμάτη πόνο!..

Καὶ τὰ χέρια της χυθῆκαν στὸ λαιμό μου καὶ τὰ χεῖλη της ζητήσαν τὰ δικά μου, πὺ σιγότερεμαν ἀπ' τὴν ἀβάσταχτη συγκίνηση, ἀπ' τ' ἀναφυλλητά...

—Ἐλα τώρα! Μὴ γίνεσαι παιδί... Ὅποια κι' ἂν εἶναι ἡ αἰτία, ποτὲ δὲ θάναί τόσο μεγάλη, ὥστε νὰ σὲ κάνει νὰ κλαῖς... Ἄλλὰ γιὰ χάρη μου μὴν κλαῖς...

Σηκώθηκα..

Κάτι μὲ πνίγει... Τρικλίζοντας, σὰ μεθυσμένος, μὲ σκυφτὸ κεφάλι, βυθισμένος σὲ πικροὺς διαλογισμούς, ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη τοῦ καμαρινοῦ φτάνω στὴν ἄλλη..

Ξαναγουρίζω ἀργὰ-ἀργά..

Τὰ βαριά μου βήματα, πὺ ἀναγκάζουν τὶς μισοσάπιες σανίδες νὰ τρίξουν, μοῦ τραβᾶνε γιὰ λίγο τὶς σκέψεις...

—Μὰ τί ἔχω λοιπόν; Ρωτιέμαι κι' ὁ ἴδιος. Ἐγὼ πὺ ποτὲ στὴ ζωὴ μου δὲν ἔχουσα ἓνα δάκρυ, οὔτε στίς πὺ κρίσιμες στιγμές.. Καὶ τώρα... Χωρὶς αἰτία...

Στὸ πλάι μου ἡ γυναῖκα τοῦ καμαρινοῦ, ἡ Μαίρη, γδύνεται... Ἄληθεια! Πόση κούραση εἶναι ζωγραφισμένη στὸ προσώπὸ της... Σὰ νάχει περπατήσει μέρες δλάκερες..

Κι' ἡ γυμνὴ γυναῖκα, πὺναι στὴν κορνίζα, πάνω ἀπ' τὸ κρεββάτι σὰ νὰ κλαίει φαίνεται.. Κι' ὄξω.. Κανένα δὲν εἶδα γελαστό, κανένα χαροῦμενον. Ὅλοι στενάχωροι, θλιμένοι, κουρασμένοι...

Τὸ κρεββάτι ἔτριξε ἀπ' τὸ βάρος τοῦ κορμιοῦ της, σὰν κι' αὐτὸ μὲ δυσκολία νὰ κρατοῦσε κάποιο μυστικὸ κλάμα πὺ τοῦ σπάραζε τὰ στήθη...

—Ἄντρας!.. Γίνου λίγο ἄντρας, ψιθύρισα προσταχτικὰ στὸν ἑαυτὸ μου καὶ κινήθηκα γιὰ τὸ κρεββάτι γιὰ τὴ γυμνὴ γυναῖκα, νὰ σβύσω στὴν ἀπόλαψη τὸν πόνο... Μὰ ὁ πόνος μ' ἀνάγκασε σὲ λίγο νὰ τὴν ξεχάσω..

Ἐφτασα μὲ δυσκολία γιὰ τὰ δάκρυα μοῦ θάμπωναν τὰ μάτια. Βαστήχτηκα μὲ τὸ ἓνα χέρι ἀπ' τὰ σίδερα τοῦ κρεββατιοῦ, κρατώντας μὲ τ' ἄλλο τὸ στήθος πὺ ἀνεβοκατέβαινε ἀπ' τοὺς λυγμούς..

—Ἄντιο, Μαίρη, δὲ μπορῶ.. Πρέπει νὰ πηγαῖνω..

Μὲ κοίταξε μὲ ἀπορία.. Τὰ χεῖλη της κινήθησαν· κάτι θέλησε νὰ πεῖ.. Τὴν ἐπρόλαβα:

—Νά: πᾶρε τὰ λεφτά.. Μὰ δὲ θὰ μείνω.. Θὰ μὲ συγχωρέσεις· δὲν εἶν' ἔτσι;

Δὲν ἀπάντησε.. Καθὼς ἦταν μισόγυμνη, ρίχτηκε στὸ κρεββάτι, ἔβαλε τὸ πρόσωπο στὰ μαξιλάρια κι' ἄρχισε νὰ κλαίει.. Οἱ ρόδινοι ὄμοι της ταράζονταν ἀπαλά.. Τὸ κρεββάτι τρίξει, σὰ νὰ σιγοκλαίει, νὰ στενάζει.. Ἄνοιξα τὴν πόρτα καὶ τὴν ξανάκλεισα... Κι' ἡ πόρτα... Κι' ἐκείνη... Κι' ἡ πόρτα...

ΑΓΓΕΛΟΣ Β. ΜΕΝΤΖΕΛΙΔΗΣ

“ΝΕΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ,”

N. S.

“ὦ, σὺ, πὺ μᾶνοιξες τὴν πύλη τὴν Ὁραία, καὶ μοῦρες: «νά, μετάλαβε — λυτρώσου!»
δέξου μὲς ἀπὸ τὴν καρδιά μου, ὦ τρισωραία, τὰ λίγα, πὺ τῆς ἀπομένουν δάκρυα!...

C

Πῆγα στοὺς τάφους σήμερα, χωρὶς καλὰ νὰ ξαίρω τί μὲ τραβοῦσε στὴ μουγγὴ καὶ φοβερὴ σιγὴ τους· Πῆγα μὲ μόνο σύντροφο, στὸ νοῦ, τὴν Ἄπιστία, γιὰ τὰ γνωστὰ καὶ τᾶγνωστα, τὰ πέραν κι' ὑπερπέραν.

Καὶ μὲ τὸ νοῦ ψιθύρισα στὴν ἄπιστη παρθένα:

«Κάτω ἀπ' αὐτὰ τὰ κάτασπρα, τὰ σκυθρωπὰ παλάτια, πὺ κρύβουν, λές, πεντάμορφες, πὺ δράκοι τὶς φυλᾶνε, πλῆθος σκουλίκια πολεμοῦν μὲνα κουφάρι ἀγνώστου κι' εἶνε τρομάρα νὰν τᾶκούς καὶ φρίκη νὰν τὰ βλέπεις.»

Κι' ἐκείνη: «κι' ἄλλα θὰ σκεφθῆς — περπάτα καὶ μελέτα!»

CI

Καὶ περπατῶ καὶ σκέπτομαι καὶ μὲς τὸ νοῦ μου φέρνω μορφές, πὺ κάποτε μισῶ καὶ κάποτε λατρεύω, κι' ἄλλοτε πάλι ἀλησιμονῶ καὶ θάβω καὶ ξεθάβω, τῶν ἐδικῶν μου τὶς μορφές, πὺ τὰ σκουλίκια τρῶνε.

Θίσιος μέγας, νεκρικός, φαντάζει μὲς τὸ νοῦ μου!...

Κι' ἄλλα ἀπ' αὐτὰ τὰ πρόσωπα μισογελοῦν θλιμμένα, κι' ἄλλα προσμένουν σιωπηλὰ κι' ἄλλα φαιδρὰ δακρῦζουν κι' ὅλα τὴ σκέψη τυραννοῦν, χωρὶς κανεὶς νὰ ξέρει,

ποῦθ' ἔρχονται, πὼς ἔρχονται, τί θένε, τί δὲ θένε.
Καὶ μὲς τὸ νοῦ μου ἡ προσταγὴ τῆς Ἀπιστίας: «Προχώρει!»

CII

Καὶ προχωρῶ καὶ κάποτε σιμώνω καὶ διαβάζω
πάνω στὶς πλάκες τὰ κουτὰ τὰ λόγια τῶν ἀνθρώπων
ποὺ προβοδῶντας τοὺς νεκρούς, μὲ τόση θλίψη λένε,
σὰ νᾶχαν τᾶχατες αὐτιὰ κι' ἀκοῦνε οἱ πεθαμμένοι.
Κι' ἀναλογιέμαι καὶ μιλῶ στὸ νοῦ μου θλιβερά:
«Γιατὶ νὰ θλίβονται οἱ θνητοί, γιατί νὰ πικροκλαῖνε
σὰν κάποιος φίλος ἢ γνωστός τὸν κόσμον ἀπαρατήσει;
μπρὸς στ' Ἀναπόδραστο κανεὶς τὰ μάτια του ὡς σφαλίζει,
καὶ μήτε νᾶντιστέκεται καὶ μήτε νὰ μορφάζει.
Ὅ,τι μᾶς πέρνει ὁ θάνατος, τὸ πέρνει μιά γιὰ πάντα.»

CIII

Κι' ἐνῶ περνοῦσα σιωπηλὸς καὶ διάβαζα στὶς πλάκες,
ξάφνου τὸ νοῦ μου ἐσκέπασε νεφέλη ζοφερή:
μὲς ἀπ' τοὺς τάφους νόμισα πὼς οἱ νεκροὶ ξεφεῦγαν
καὶ τοὺς διαβάτες ῥώταγαν: «Ὁ κόσμος γιατί ζεῖ;
Πῆτε μας σεῖς, ποὺ χαίρεσθε, πῆτε μας σεῖς ποὺ κλαῖτε!...»
Κι' ὅταν ὁ νοῦς ξαστέριασε καὶ σήκωσα τὰ μάτια,
μὲς τὴν ψυχὴ μου ἀντήχησε τὸ ῥῶτημα μὲ φρίκη·
μὰ δὲν ἐδείλιασα μπροστὰ στὰ κούφια ἐκεῖνα λόγια,
κι' εἶπα: «Κατάρρα στοὺς δειλοὺς, ποὺ πέρνουν τᾶλλα ἀντ' ἄλλων,
Κατάρρα στοὺς ἀγιάτρευτους! Τόλμη καὶ πάλι τόλμη!»

CIV

Καὶ προχωρῶ κι' αἰσθάνομαι τὸ μῖσος νὰ μὲ πνίγει,
γιὰ τὴν ἀνθρώπινη σπορά, τὴ σάπια τούτη γέννα,
ποὺ ζῶντας ἢ πεθαίνοντας μολύνει τᾶγιο χῶμα,
καὶ τὸν αἰθέρα τῆς ζωῆς γιομίζει ἀπὸ βλαστήμιες.
Μιὰ τέτια φύτρα τί κι' ἂν ζεῖ; κι' ἂν ἀνασαινε τί;
Κι' ἔκραξα, τότε, στὴν πιστὴ συντρόφισσα: «Ἀπιστία
καινούργιους πόθους φύσηξε μὲς τὶς καρδιὰς τὶς ἄδειες,
μῶσα κατέχεις βότανα, μῶσα γνωρίζεις μάγια,
γιὰ νᾶναδώσουν τὰ κορμιὰ κι' οἱ θλίψεις λιγοστέψουν·
Ἔνα χαμόγελο Ζωῆς σκορπᾶς, ὅπου περάσεις!»

CV

Κι' ἀπὸ τοὺς τάφους μάλαφρὸ τὸ βῆμα ξαναβγίκα,
μὲ τὴν καρδιὰ τόσο βαθεῖά, χαρούμενα, χτυπῶντας,
ποὺ νόμισα γιὰ μιὰ στιγμή πὼς δὲν πατοῦσα χάμου,
πὼς μὲ φτερὰ τρισδύναμα πετοῦσα ὦ, ναί, πετοῦσα!....
Μὲ τρῶμο, τότε, ἐμίλησα, στὴν ἴδια μου ψυχὴ:
«Ἐν' ὅσω ζεῖς, στοὺς οὐρανοὺς, μὴ φτερουγίσεις πιά,
ὦ πικραμένη μου ψυχὴ, βασανισμένη τόσο!....
δώσου στὴ Γῆ σου μάλαφρὸ ντύμα, μᾶναμιλιά,
τὸ τί ἦσουν πρὶν λησιμόνησε, τὸ τί θὲ νᾶπογείνεις!»
Φωτοσκοροποῦσα ἀπάστραψεν ἀντίπερα ἡ ΖΩΗ....

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΙΡΑ: "ΚΡΑΥΓΕΣ ΤΩΝ ΑΒΥΣΣΩΝ,,

ΠΟΝΟΣ ΕΝΔΥΝΑΜΟΣ

Δὲ θὰ προσευχηθῶ γιὰ σᾶς στὸ Θεό σας, δυ-
στυχισμένοι, σὰν τὶς πόρνες καὶ τοὺς ἀρρώ-
στους· μὰ θὰ πασκίσω νὰ σᾶς κάμω δυνατοὺς
καὶ κακοὺς γιὰ νὰ νιώσετε γιὰ τὴν πονάτε.

Στὸ σπίτι αὐτό, ποὺ ἡ πένθιμη σιγὴ
τὸ σκέπει, ὡς ἡ νυχτιὰ τὴν ἔρημη γῆ,
στὴν τρώγλη αὐτῆ, τῆς γειτονιάς στοιχιό,
τοῦ χάρου ἄσφαλο τάμα καὶ προικιό,—
ἡ ἀρρώστια ὀργώνει τὸ μοιραῖο τὸ μνήμα,
ἡ ἀρρώστια ποὺ τὴ σπέρνει, ὀχιά, τὸ Κρῖμα...

Στὸ σπίτι αὐτό, τῆς δυστυχιάς ὁ Θεός,
ὁ Θεὸς στὴ γῆς ἀπάνω ὁ πιὸ τρανός,
παπάδες ποὺ δὲν ἔχει κι' ἐκκλησιές,
ποὺ δὲ νογάει σταυροὺς δάκρυα κι' εὐκές,
καὶ ποὺ οἱ φυλλάδες στὰ σκολιὰ δὲν κρένουν,
μὰ τὸν νογοῦν στὸν πόνο ὅσοι ἀσκηταίνουν,—

στὸ σπίτι αὐτὸ τὴ θύρα σφαιλιστὴ
ὁ Θεὸς πρὸς τῆς ζωῆς τὸ φῶς κρατεῖ.
Στὴν ψάθα ἀναγυρτὲς δυὸ ζωὲς λειψὲς

τὸν πόνο τους σβυοῦν μὲ στίς βλαστημιές.
Ἡ ἄνομη ἀρρώστια τὸν πατέρα ρεῦει
καὶ τὸ χτικιὸ τὴν κόρη ἀψὰ λοχεύει.

Αὔριο ποὺ θάρθει ὁ θάνατος τοὺς δυὸ
νὰ πνίξει μὲς στὸ βόγγο, τὸ σπασμό,
στὸ σταυροκόπι καὶ τὰ πατερμά,
ποὺ λυέται στὴ στερνὴν ὥρα ἡ καρδιά,
δὲ θὰ λυγίσει,—μὰ στὴ μαύρην ὥρα
θὰ σπάει ἡ βροισιά, ἡ βλαστήμια, ἀκράτη μπόρα.

Ἔτσι σφαλοῦν τὰ μάτια τὰ βαριά
τὸν πόνον ὅσοι σβυοῦν. στὴ βλαστημιὰ
κι' ὅσοι τὸκνὸ τους δὲ λυγὰν πετσὶ
μπροστὰ στοῦ δυνατοῦ τὰ χρεῖο σκουφί.
Μὲ μελανὰ τὰ χεῖλη ἀπ' τὴν ὀδύνη
τῆς ζωῆς τὴ δαντικὴν ἀφίνουν δύνη...

ΚΑΙΣΑΡΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

ΚΑΡΛ ΛΗΜΠΚΝΕΧΤ

Ein Morgenrot-ein Aberidglülm
so sei mein Tag...
K. Lieknecht

Τὴν ἀνταρσία ἀγκάλιασα σὰν ἐρωμένη κι' ἀδερφή
γιὰ τοὺς φτωχοὺς κι' ἀπόκληρους πολέμησα τῆς ζήσης
παιδάκι ἀκόμα μ' ἔδερναν ἀλλόκοτοι πόθοι κρυφοὶ
τὰ θάνατο νερὸ νὰ βρῶ μιᾶς νέας κι' ἀγνωστικὴς βρύσης.
Πουρνὸ-πουρνὸ ξεκίνησα. Τῶν νέφων κόκκινη ἡ ραφή
ἀκόμα στὴν ἀνατολή. Χρυσήλιε μὴν ἀργήσεις
ἔβγαίνε ἀπὸ τὰ σπλάχνα μου πάντα μιὰ τέτλια προσεφκή
—ρίξε τὸ φῶς σου τίς καρδιές, τὸ πνέμα νὰ φωτίσεις.
Μεγάλωσα καὶ μ' ἔστειλαν μ' ἕνα ντουφέκι οἱ δυνατοὶ
τὰ δέλφια μου ἀνελύπητα σὰν Κάιν γιὰ νὰ σκοτώσω
μ' ἄλλους. Κι' ἀναρωτιόμαστε: Φονιάδες μᾶς ζητοῦν, γιατί;
Μὰ ἐγὼ βόλι δὲν ἔρριξα στίς μέρες κεῖνες τίς φριχτὲς
καὶ μ' ἔβαλαν στὴ φυλακή, στὰ σίδερα νὰ λυώσω.
Μὰ νά! ἡ ψυχὴ μου ἀσκλάβωτη στὰ πλήθη ἀνάβει πυρκαγιές.

Μόναχο

ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Α. ΛΟΥΝΑΤΣΑΡΣΚΥ
(ὕπουργοῦ τῆς Παιδείας στὴ Ρωσία)

Ἕνας Μαρξιστὴς δὲν μπορεῖ νάχει καμμιά ἀμφιβολία πὺς τὸ
προλεταριάτο εἶναι προωρισμένο νὰ δημιουργήσῃ ἕνα δικό του πολι-
τισμό, ἢ καλλίτερα, δυὸ πολιτισμούς, ἕναν καθαρὰ προλεταριακό, καὶ
ἕναν ἄλλο παγκόσμιο, διεθνῆ—ἕναν πολιτισμὸ δηλαδή ποὺ γιὰ πρώτη
φορὰ στὴν ἱστορία θὰ ὑψωθεῖ ἐπάνω ἀπὸ τίς διαιρέσεις τῶν τάξεων.
Δὲν θὰ συζητήσουμε ἐδῶ τὸν δεύτερο αὐτὸν πολιτισμὸ, τὸν κομμουν-
ιστικὸ πολιτισμὸ τοῦ ὑπερισχύσαντος πιά προλεταριάτου ποὺ ὅταν
θὰ ἔχει ἐπιτύχει τὴν κατάργηση ὅλων τῶν διαιρέσεων τῶν τάξεων θὰ
δώσει παράλληλα κι' ἕνα τέλος στὴν δική του ὑπαρξὴ ὡς τάξης. Τὸ
ἀναπόφευκτο καὶ μοιραῖο τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ φυσικὰ κανένας
σοσιαλιστὴς δὲν τὸ θέτει ὑπὸ συζήτηση ὅπως καὶ κανένας ἀπὸ τοὺς
ἐχθροὺς τοῦ σοσιαλισμοῦ δὲν τὸ παραδέχεται. Τὸ πρόβλημα τῆς
ἀνάπτυξης ἐνὸς προλεταριακοῦ πολιτισμοῦ ἐνῶ τὸ προλεταριάτο
ἀκόμα εἶναι ἀπερροφημένο μέσα στὴν πάλη τῶν τάξεων εἶναι ἐντε-
λῶς διάφορο. Τὸ προλεταριάτο μὲ τὸν ἰδιαίτερο τρόπο ζωῆς ποὺ
ἔχει, μὲ τὰ ἰδιαίτερά του συμφέροντα καὶ ἰδανικά, μπορεῖ ν' ἀρχίσει
τὴ δημιουργία, τοῦ πολιτισμοῦ του μόλις οἱ φυσικοὶ συντελεστὲς
τεθοῦνε στὴ διάθεσή του. Στὴν Εὐρώπη, ὅπως καὶ στὴν Ἀμερικὴ,
οἱ προλεταριακὲς μάζες ἀρχίσανε πιά τὴν ἐργασία αὐτὴ διὰ τῶν δια-
νοουμένων τους ποὺ εἴτε προήρθαν ἀπὸ μέσα ἀπ' αὐτὸ τὸ προλετα-
ριάτο εἴτε τραβηχθῆκανε πρὸς αὐτὸ ἀπὸ τὴν ὀλοένα αὐξάνουσα πο-
λιτικὴ του δύναμη καὶ ἀπὸ τίς ἐλπίδες ποὺ φέρνει ἡ σημαία του. Τὸ
προλεταριάτο δημιουργεῖ πιά τὸν πολιτισμὸ του μὲ τοὺς ποιητὲς του
μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουνε ὀρισμένοι ποὺ ἀποκτήσανε μιὰ παγ-
κόσμια φήμη καὶ προχωρεῖ πρὸς τίς πλαστικὲς τέχνες, τὸ θέατρο, τὴν
ποίησι κτλ.

Ὁ προλεταριακὸς πολιτισμὸς παίρνει μιὰν ἰδιαίτερη μορφή σὲ
μιὰ μεταβατικὴ περίοδο ὅταν ἡ ἐργατικὴ τάξη βρίσκεται ἀκριβῶς
πρὸς τὴν κατάληψη τῆς κρατικῆς ἐξουσίας καὶ εἶναι ἀκόμα ἀνί-
κανη νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν κομμουνισμό. Ὑπὸ τίς συνθῆκες αὐ-
τὲς ὁ πολιτισμὸς τους δὲν εἶναι οὔτε διεθνῆς οὔτε καὶ σοσιαλιστικὸς,
(δηλ. κοινωνικὸς μὲ τὴν εὐθεῖα ἔννοια τῆς λέξεως), γιατί φορεὺς του
εἶναι μονάχα μιὰ κοινωνικὴ τάξη ποὺ βρίσκεται σὲ συμμαχία ἢ σὲ

πόλεμο με τις άλλες τάξεις. Έχει όμως επάνω του τη σφραγίδα του σοσιαλισμού για το λόγο ότι ολόκληρη ή ενεργητικότητα των μαζών στρέφεται πρὸς αὐτὸ τὸ σημεῖο. Μερικοὶ σοσιαλισταὶ δὲν παραδέχονται πὼς εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξει ἕνας προλεταριακὸς πολιτισμὸς σὲ μιὰ περίοδο κατὰ τὴν ὁποία οἱ ἐργάτες πολεμοῦνε ἐναντίον τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀνεξαρτήτως ἂν ὁ πόλεμος πού διεξάγουν εἶναι ἕνας πόλεμος ἐναντίον τοῦ ἀστικοῦ κράτους ἢ ἐναντίον τῆς ἀστικῆς ἀντίδρασης ὅταν προσπαθεῖ νὰ καταστρέψει τὸ προλεταριακὸ κράτος. Φέρουνε ὡς ἐπιχείρημα τὸ χαμηλὸ ἐπίπεδο τῆς προλεταριακῆς ἀνάπτυξης καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν τεράστια καὶ παγκόσμια σημασία τῆς μόρφωσης πού μᾶς κληροδοτήσανε τόσο αἰῶνες. Καὶ τὰ δυὸ ὅμως αὐτὰ ἐπιχειρήματα δὲν εἶναι παρὰ ἀποτελέσματα παρεξήγησης.

Φυσικὰ εἶναι πολὺ δυσκολώτερο στὸ προλεταριάτο νὰ ἀναπτύξει τὸν δικό του πολιτισμὸ ἀπ' ὅσο ἦτανε στὴν ἀστικὴ τάξη τὴν ἐποχὴ πού αὐτὴ ἀντέταξε τὴν ἐπιστήμη της, τὴ φιλοσοφία της, τὶς τέχνες της κ' ἀκόμα καὶ τὴ θρησκεία της (ἢ τὴν ἀθεΐα) στὸν φεουδαρχικὸ πολιτισμὸ. Πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸν τελικὸ της θρίαμβο ἢ ἀστικὴ τάξη εἶχε ἀναπτυχθῆ καί ἦτανε πανίσχυρη. Ἐνῶ ὁ Μεσαίωνα μεσορρανοῦσε, ἀκόμη τὰ δημαρχεῖα καὶ οἱ καθεδρικοὶ ναοὶ τῶν πόλεων ἀγωνίζονταν ἐπιτυχῶς πρὸς τὰ μοναστήρια καὶ τοὺς φεουδαρχικοὺς πύργους. Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀντιληφθεῖ τὸν μεσαιωνικὸ πολιτισμὸ χωρὶς ἂν δὲν λάβει ὑπ' ὄψη του τὴν σπουδαιότατη ἐκπολιτιστικὴ ἐνέργεια τῆς μουρζουαζίας τῶν πόλεων.

Στὴν περίπτωσι ὅμως τοῦ προλεταριάτου ἡ κατάσταση εἶναι διάφορη. Τὸ προλεταριάτο εἶναι φτωχό, ἀδυνατισμένο ἀπὸ ὑπερβολικὴ δουλειὰ καὶ γενικὰ ἀμόρφωτο. Ἐκτὸς αὐτοῦ τὸ προλεταριάτο ἀποτελεῖ καὶ μιὰ ἐντελῶς καινούρια τάξη, πού ἀναπτύχθηκε κ' ἔφτασε στὴ σημερινή της κατάσταση μέσα στὰ τελευταῖα 150 χρόνια. Φαίνεται ἐπομένως πὼς ὁ προλεταριακὸς πολιτισμὸς θὰ ἀναπτυχθεῖ ἀργά. Ὁφείλουμε ὅμως νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψη μας πὼς ὑπάρχουνε περιστάσεις πού εὐνοοῦνε τὴν ἀνάπτυξή του. Κατὰ πρῶτον, καὶ κοινωνικῶς καὶ πολιτικῶς, ὁ προλεταριακὸς πολιτισμὸς εἶναι ἀνώτερος, εὐρύτερος καὶ πολὺ στερεώτερος ἀπὸ τὸν πολιτισμὸ τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἐδῶ ἔχω ὑπ' ὄψη μου τὶς ὑλικές του βάσεις πού εἶναι ολόκληρη ἢ σημερινὴ βιομηχανία: Οἱ πελώριες τελειοποιημένες μηχανὲς σηκώνουν σήμερα τὸ προλεταριάτο πάνω στοὺς σιδερένιους τῶν ὤμους. Ἐχω ὅμως ἀκόμα, ὑπ' ὄψη μου, καὶ τὶς ἰδεολογικὲς βάσεις, δηλαδὴ τὴν ἐπιστημονικὴ ὀργάνωσι τῆς πρακτικῆς καὶ τῶν ἐλπίδων του πού τὸ προλε-

ταριάτο κατόρθωσε νὰ ἐπιτύχει μὲ τοὺς ἡγέτες της φιλοσόφους του, τὸν Μάρξ, τὸν Ἑγγέλς, Λασσάλ, Λένιν καὶ ἄλλους.

Περισσότερο δὲ ἀκόμα, ὅπως ἡ ἀστικὴ τάξη ἐβοηθήθηκε ἀπὸ διαφόρους ἀριστοκράτες καὶ διανοουμένους πού προέρχονταν κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος ἀπὸ τὴ μικροαστικὴ τάξη, ἔτσι καὶ σὲ μιὰ μεγαλύτερη ἔκτασι τὸ προλεταριάτο φέρνει πρὸς τὶς σημαῖες του τὶς πιὸ αἰσθηματικὲς καρδιὲς καὶ τὰ πιὸ προοδευμένα μυαλὰ μέσα ἀπὸ τοὺς διανοουμένους καὶ ἀκόμα καὶ μέλη ἀπὸ τὶς ἐχθρικές του τάξεις.

Ἀναμφισβήτητα μποροῦνε νὰ προσφέρουνε αὐτοὶ οἱ τελευταῖοι πολλὰ, ἐφ' ὅσον ὅμως δὲν ἀνήκουνε πραγματικὰ στὴν ἐργατικὴ τάξη ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νὰ διαστρέψουνε τὸν πολιτισμὸ της. Γενικὰ μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς πὼς τὸ προλεταριάτο ἔχει μιὰ πλήρη συνείδησι τῆς δυνατότητας καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς δημιουργίας ἐνὸς δικοῦ του πολιτισμοῦ, πὼς ἤδη ἐργάζεται πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸ, καὶ πὼς ἡ βάση γιὰ τὸ νέο λαμπρὸ οἰκοδόμημα ἔχει τεθεῖ.

Ὅσο γιὰ τὸ δεύτερο ἐπιχείρημα δηλ. γιὰ τὴ παγκόσμια μόρφωσι καὶ πρόοδο πού συγκεντρώθηκε μέχρι σήμερα καὶ τῆς ἀξίας της, ἐδῶ ἢ παρεξήγησι εἶναι ἀκόμα μεγαλύτερη. Οἱ μαρξιστὲς ἀρνοῦνται τόσο τὴν ἀξία τῆς παγκόσμιας αὐτῆς προόδου ὅσο καὶ εἶναι διατεθειμένοι νὰ ἀρνηθοῦνε τὴν ἀξία τῆς ἀνθρώπινης ἐργασίας στὴν ἱστορικὴ της ἀνάπτυξι. Τὸ γεγονὸς ὅμως ὅτι ἀπὸ τὸ πρῶτο λαξευμένο λιθάρι τοῦ ἀγρίου ἔως τὸ σύγχρονο ἐργοστάσι ἔχουμε τὴν ἀνάπτυξι τῆς μᾶς καὶ ἀδιαίρετης ἀνθρώπινης ἐργασίας, δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς ἀναγκάσει νὰ κλείσουμε τὰ μάτια μπρὸς στὶς ἀπτόμετες διαιρέσεις πού ὑπάρχουνε στὴν ἱστορία τῆς ἐργασίας, καὶ πού κάθε μιὰ τους ἀποτελεῖ καὶ μιὰ ἐντελῶς καινούρια ἱστορικὴ στάσι. Κι' ὁ πολιτισμὸς ἐπίσης ἀναπτύσσεται σποραδικὰ ἐφ' ὅσον καὶ κάθε νέα κοινωνικὴ τάξι προχωρεῖ. Ἡ πατριαρχικὴ κοινωνικὴ τάξι, τὸ φεουδαρχικὸ κράτος, ἢ μοναρχία, καὶ ἡ ἀστικὴ δημοκρατία, κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς κοινωνιοπολιτικὲς αὐτὲς μορφὰς δημιούργησε ἐντελῶς καινούργιες ἀπαιτήσεις καὶ ἄλλαξε βαθειὰ τὶς βασικὲς ἀρχὲς καὶ ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ.

Πὼς λοιπὸν μποροῦμε νὰ μὴν περιμένουμε μὲ τὴν μεταβίβασι τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὴν ἀστικὴ τάξι στὸ προλεταριάτο καὶ μιὰ ἐξ ἴσου βαθειὰ πνευματικὴ ἀνατροπὴ ὅπως π. χ. κατὰ τὴν κατάσταση τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ληστρικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ τῆς Ρώμης καὶ τὴν ἐμφάνισι τοῦ βαρβαρικοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ, μὲ τὸν μικροαστικὸ του χαρακτήρα καὶ πού ἀπερρόφησε τὰ μυστικὸ επανα-

στατικά κινήματα τῶν δούλων καὶ τῶν προλεταρίων τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ τῆς Ἀνατολῆς; Εἶναι ἄραγε δυνατόν νὰ πεί κανεὶς ἀπὸ πρὶν τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ προλεταριακοῦ πολιτισμοῦ ποὺ ἀνατέλλει πιά; Ἕ. Ναι, ἕως ἑνα σημεῖο. Π. χ. ἀντίθετα πρὸς τὴν ἀστική τάξη καὶ τοὺς διανοουμένους, τὸ προλεταριάτο πολὺ λίγο στρέφεται πρὸς τὸν ἀτομισμό. Σ' ἕναν ἐργάτη τὸ ὁμαδικὸ αἶσθημα ἀναπτύσσεται ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιο καὶ τὸ σωματεῖο, ἀπὸ τὴν ἀπεργία καὶ τὴν πολιτικὴν δράση. Αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό του σὰν μιὰ μονάδα μέσα στὴ μεγάλη παγκόσμια ἔνωση τῶν προλεταρίων ὅλων τῶν χωρῶν. Φυσικὰ ὁ προλεταριακὸς κολλεκτιβισμὸς καμμιά φορὰ παραλείπει ἀπὸ τὸ ἐγωϊστικὸ συναγωνισμό ποὺ παρουσιάζεται μέσα στὴν ἴδια τὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ ἀπὸ τὶς οἰκογενειακὰς συνθῆκες ποὺ ἔχουνε ἕνα ἀστικὸ χαρακτῆρα καὶ ἄλλα παρόμοια. Καὶ ὅμως στὴν μεταβατικὴ περίοδο ἢ ἐπιστήμη, οἱ τέχνες, ἢ ἠθικὴ καὶ αὐτὴ ἢ καθημερινὴ ζωὴ τοῦ προλεταριάτου ἀναμφισβήτητα θὰ ἀντανακλοῦνε αὐτὸ τὸ μεγαλεῖο τοῦ κολλεκτιβιστικοῦ ἰδεώδους. Θὰ ἔχουνε ἐπίσης τὴ σφραγίδα τῆς πάλης τῶν κολλεκτιβιστικῶν καὶ ἀτομιστικῶν ἀρχῶν ποὺ γίνεται μέσα στὴν ἴδια τὴ ψυχὴ τοῦ προλετάριου. Γι' αὐτοὺς δὲ τοὺς λόγους οἱ προλετάριοι ἀγαποῦνε τὸν Walt Whitman καὶ τὸν Verhaeren μέσα στὰ ἔργα τῶν ὁποίων τὸ μοτίβο τῆς πλήρους συγχώνευσης τῆς ἀτομικῆς πνευματικότητος μέσα στὴν παγκόσμια πνευματικότητα παίρνει μιὰ προφητικὴ ἔκφραση.

Ἐκτὸς αὐτοῦ, ἢ ἐπιστήμη καὶ οἱ τέχνες τοῦ προλεταριάτου θὰ εἶναι συνδεδεμένες στενὰ μὲ τὴν τεχνολογία καὶ τὴν ἐργασία. Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴ θὰ εἶναι ρεαλιστικὲς. Θὰ πάλουνε μὲ τὸν παλμὸ τῆς σύγχρονης προόδου, θὰ ἀντανακλοῦνε τὰ ἀποτελέσματα τῆς μονομαχίας τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὶς πανίσχυρες μηχανὲς ποὺ αὐτὸς δημιούργησε. Τέλος σὰν ἕνας ἀγωνιστὴς ἐπαναστάτης ὁ προλετάριος θὰ εἶναι ποτισμένος ἀναμφισβήτητα ἀπὸ ἕνα ἰσχυρὸ ρομαντισμὸ τῆς πάλης. Ὁ πολιτισμὸς του θὰ στρέφεται μὲ ὁργὴ ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ του μὲ λύσα γιὰ τὰ θύματά του, μὲ περιφρόνηση γιὰ τὸν καταρρέοντα κόσμον, μὲ φανατικὴ ἀγάπη γιὰ τὸν κόσμον ποὺ γεννιέται, καὶ μὲ ἕναν αὐστηρὸ καὶ ἀδελφικὸ σεβασμὸ πρὸς τοὺς ἥρωές του.

Τὸ προλεταριάτο θὰ ἀναθεωρήσει τὴ θέση τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι τῆς φύσης, τοῦ ἔρωτα, τοῦ θανάτου. Πῶς ὁ ἐργάτης θὰ λύσει τὰ προβλήματα αὐτά, δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε μὲ βεβαιότητα, εἶναι ὅμως ἀναμφισβήτητο πῶς αὐτὸ δὲν θὰ τηρήσει μιὰ ἀρνητικὴ στάση ἀπέναντι τῆς ὠραιότητος τῆς φύσης ὅπως καὶ δὲν θὰ παραδοθεῖ σὲναν

αἰσθηματικὸ θανατισμὸ, ὠραίων τοπειῶν. Οὔτε θὰ τρουγουδήσει τὶς ἀστικὲς ἀρετὲς τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς οὔτε καὶ θὰ παραδοθεῖ σὲ νοσηρὲς φανταστικὲς ἐκστάσεις πάνω στὸ γεννητήσιο μέρος τοῦ ἔρωτα. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος θὰ μείνει ξένος πρὸς τὴ σύγχρονὴ τάση, πρὸς τὸ γάμον, ποὺ πρὸ παντὸς εἶναι ἐμπορικὴ καὶ φυσιολογικὴ. Ἀσφαλῶς δὲν θὰ δεχθεῖ τὴν ἀνακούφιση ποὺ ἡ ἐκκλησία προσφέρει μὲ τὶς ψεύτικες λύσεις τοῦ προβλήματος τοῦ θανάτου. Πιθανὸ νὰ ἀποσυνθέσει τὸ ἄτομον μέσα στὴν ἀθάνατη καὶ διαρκῶς προοδεύουσα ἀνθρωπότητα. Μετακινῶντας ὁ προλετάριος τὸ κέντρο τῆς βαρύτητας ἀπὸ τὸ «Ἐγὼ» στὸ «Ἐμεῖς» θὰ ἀνυψωθεῖ πάνω ἀπὸ τὸ πρόβλημα τοῦ τάφου ποὺ βασανίζει σήμερον τὸν ἀστὸ καὶ τὸν διανοούμενον.

Τὶ κατ' ὄρθωσεν πάντως ὡς τώρα νὰ δημιουργήσῃ τὸ προλεταριάτο; Θὰ μιλήσω μονάχα γιὰ τὴ Ρωσσία.

Πρῶτα, τὸ Ρωσικὸ προλεταριάτο ἀποδέχθηκε καὶ κατόπι ἀνέπτυξε τὴ βασικὴ ἀρχὴ τοῦ προλεταριακοῦ πολιτισμοῦ, τὴ θεωρίαν καὶ τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Μαρξισμοῦ. Κατὰ δεύτερον λόγον, ὀργάνωσε μιὰ σειρά ἐδικῶν ἰδρυμάτων γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ προλεταριακοῦ πολιτισμοῦ. Τέτοια ἰδρύματα εἶναι π. χ. τὸ Ἐπιτροπᾶτον τῆς Παιδείας, καὶ ἰδιαιτέρως ἢ λεγόμενῃ Ἀνωτάτῃ Πολιτικοῦ—Ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἐπίσης ἢ ἀνεξάρτητῃ ὀργάνωσιν ἢ γνωστῇ ὡς Πρόλετκουλτ, μὲ μέλη περίπου μισὸ ἑκατομμύριον. Μιὰ ἐργασία παρόμοια γίνεται σὲ πολλοὺς κύκλους καὶ στὰ ἐκπαιδευτικὰ τμήματα τῶν ἐπαγγελματικῶν ἐνώσεων.

Ἡ μεγαλύτερη νίκη τοῦ προλεταριάτου ἐπετεύχθηκε στὸ πεδίον τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ τεχνικῆς ἐκπαίδευσης. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθοῦνε μιὰ ὀλόκληρη ἀπὸ γεγονότα σειρά.

Ὑπάρχουνε στὴ Ρωσσία πάμπολλα σχολεῖα γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τεχνικῆς παραγωγικότητος τῶν ἐργατῶν. Πάνου ἀπὸ 30 χιλιάδες παιδιὰ φοιτοῦνε στὰ λεγόμενα σχολεῖα τῶν ἐργοστασίων. Μιὰ μεγαλύτερη πρωτοτυπία ἔχουνε τὰ ἐργατικά μας γυμνάσια ποὺ παρακολουθοῦνται ἀπὸ 30 χιλιάδες φοιτητές. Ἐδῶ οἱ ἐργάτες ἔρχονται ἔπειτα ἀπὸ ἰδιαίτην σύσταση τῶν ἐργοστασίων τους καὶ τῶν σωματείων τους καὶ ἔπειτα ἀπὸ διδασκαλία δύο ἢ τριῶν ἐτῶν μπαίνουνε στὶς ἀνώτερες τεχνικὲς σχολὰς καὶ στὰ Πανεπιστήμια. Ἡ Ρωσσία εἶναι ἐπίσης σήμερον κεκαλυμμένη ἀπὸ ἕνα ἐκτεταμένον δίκτυον ἐπαρχιακῶν καὶ περιφερειακῶν σχολείων ποὺ ἔχει ἀνοίξει τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα. Τὸ δίκτυον αὐτὸ ἔχει 4 ἀνώτερα ἰδρύματα τοῦ Κόμματος, τὸ Πανεπιστήμιον Σβέρντλωφ, τὸ Πανεπιστήμιον Ζηνόβιεφ, τὸ

Πανεπιστήμιο τῶν Ἀνατολικῶν Λαῶν καὶ τὸ Πανεπιστήμιο τῶν Λαῶν τῆς Δύσης. Ὁ εὐρὺς αὐτὸς μορφωτικὸς μηχανισμὸς πέρνει τὴν κινητήριό του δύναμη μέσα ἀπὸ τὶς μάζες βγάζοντας κάθε χρόνον ἕναν μεγάλον ἀριθμὸν μορφωμένων προπαγανδιστῶν, ὀργανωτῶν καὶ νέων ἱκανῶν γιὰ τὶς διοικητικὰς ἀνάγκας.

Παράλληλα καὶ στὸ πεδίο τῆς φιλολογίας τὸ προλεταριάτο ἔβγαλε πολλοὺς συγγραφεῖς καὶ στὸν περὶ λόγον καὶ ποιητῆς. Μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουν ὀρισμένοι ὅπως ὁ Γκάστερ καὶ ὁ Κάζιν ποὺ ἀποκτήσανε μιὰ μεγάλη φήμη μέσα στὴ Ρωσσία. Ἐπίσης τὸ προλεταριάτο κατόρθωσε νὰ δημιουργήσῃ καὶ τὸ θέατρό του. Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα ποὺ παρήγαγε τὸ θέατρο ὅπως «ὁ Μεξικανός», ἐπεξεργασμένο ἀπὸ τὸν Τζάκ Λόντον καὶ «ἡ Λένα», ἕνα δράμα ποὺ ὀφείλεται στὸ δραματικὸ ταλέντο ἑνὸς ἐργάτη Πλέννεβ, ἐπισύρανε τὴν παγκόσμια προσοχή. Μιὰ ὀλόκληρη σειρά ἀπὸ στούντια γιὰ τὴν πρακτικὴ τῶν πλαστικῶν τεχνῶν ἀνοίχτηκαν καὶ ἔχουνε σημαντικὰ ἔργα. Πρέπει δὲ κανεὶς νάχει ὑπ' ὄψιν του πὼς ὅλα αὐτὰ ἔγιναν μέσα στὸν σκληρότερον πόλεμον καὶ ἀποκλεισμό, ποὺ καταστρέψανε καὶ ἐξαντλήσανε τὴ Ρωσσία. Ὅταν κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ προλεταριάτου ἡ Ρωσσία θὰ πλουτήσῃ (καὶ ἤδη ἄρχισε νὰ πλουταίνει) ἡ πραγματοποίησιν τοῦ προλεταριακοῦ πολιτισμοῦ θὰ προχωρήσῃ μὲ πολὺ γρηγορότερα βήματα. Ἡ Τρίτη Διεθνὴς ὅπως ἐλπίζουμε θὰ ὀργανώσῃ προσεχῶς ἕνα τμήμα μορφωτικὸν ποὺ θὰ συγκεντρώσῃ ὅλα τὰ στοιχεῖα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν πεῖρα τοῦ προλεταριάτου πάνω στὸ ἐπίπεδον αὐτὸ—καὶ σὲ μιὰ διεθνή κλίμακα. Δὲν πρέπει δὲ νὰ ξεχνᾷ κανεὶς πὼς ἔξω ἀπὸ τὴ Ρωσσία τὸ προλεταριάτο ἀπέκτησε ὄχι λίγους φίλους μέσα στοὺς διανοουμένους. Δὲν ὑπάρχει τίποτα τὸ ἐκπληκτικὸν στὸ ὅτι πρόσωπα σὰν τὸν μυθιστοριογράφον Ἄντερσεν Νέζο καὶ Ρόλαν Χόλστ, ποὺ ἀκόμα καὶ πρὶν τοῦ πολέμου ἦταν σοσιαλιστὲς μῆχανε τώρα στὶς τάξεις τοῦ κομμουνισμοῦ. Εἶναι σπουδαιότερον τὸ ὅτι ὁ κομμουνισμὸς τραβᾷ πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἀνθρώπου σὰν τὸν Μπαρμπύς, Ρομαίν Ρολλάν, Ἀνατόλ Φράνς, Μπέρναρντ Σόου καὶ Οὐπτον Σίνκλαιρ. Ἡ ἐκπολιτιστικὴ ἐπιρροὴ τοῦ προλεταριάτου διαρκῶς αὐξάνει.

(Μετ. Π. Γ.)

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΑΠΟ ΕΝΑ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑ

KARL LIEBKNECHT *

Νὰ ζυγιάζω δὲ μπορῶ, θέλω σὰ ξεφτέρι
νὰ τολμῶ—ἐγὼ δὲ θερίζω, σπέρνω καὶ πετῶ.
Νὰ ὑποφέρω δὲ μπορῶ τὸ μεσημέρι...
Μιὰν ἀβγὴν ροδοβαμμένη—κι' ἕνα δεῖλι φλογερὸ
ἔτσι ἅς εἶναι ἡ μέρα μου.

* Γεννήθηκε στὶς 2 Αὐγούστου 1871. Ὁ Γουλιέλμος Λήμπκνεχτ, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῆς Γερμανικῆς Σοσιαλδημοκρατίας, εἶναι πατέρας του. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἦταν εὐφραδῆς δικηγόρος. Ἀπὸ τὸ 1904 ἐπεδόθηκε κυρίως στὴν ὀργάνωσιν, μόρφωσιν καὶ ἐκπαίδευσιν τῆς Σοσιαλιστικῆς Νεολαίας. Τὸ 1906 ἐξέδωκε τὸ ὀνομαστὸ βιβλίον του «Μιλίταρισμὸς καὶ Ἀντιμιλίταρισμὸς.» Καταδικάστηκε καὶ φυλακίστηκεν ἐξ αἰτίας τοῦ βιβλίου του αὐτοῦ. Ἀλλὰ δὲν κάμφθηκε. Μὲ τὸν ἴδιον φανατισμὸν συνέχισε τὸ ἀντιμιλίταριστικὸν του ἔργον.

Ἐπῆρξε δεινὸς πολέμιος τοῦ Καίζερισμοῦ. Μὲ τὴ Σοσιαλδημοκρατία διεφώνησε γιὰ τὸν παρεδέχτο τὴν ἐπιμονὴν τοῦ κόμματος στὴν «ἐννομον δράσιν.» Ἐξελέγη πολλὰς φορὰς βουλευτής. Στὸ Ράιχσταγ κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ μεγάλου πολέμου ὑπῆρξεν ὁ μόνος ποὺ φώναξε: «Κάτω ὁ Πόλεμος» καὶ καταψήφισε τὶς πολεμικὰς πιστώσεις.

Κατὰ τὴ διάρκειαν τοῦ πολέμου συνεδέθη στενότερα μὲ τὴν Ρ. Λούξεμπουργκ καὶ δημιούργησε τὴν ὀμάδα «Σπάρτακος.» Τὸ 1915 καταδικάστηκε σὲ 1 1/2 χρόνον φυλάκισιν.

Τὸ 1916 διοργάνωσε τὴν πρώτη λαϊκὴ διαδήλωσιν κατὰ τοῦ πολέμου. Συνελήφθη καὶ καταδικάστηκε σὲ φυλάκισιν 4 1/2 χρόνων. Ἀπελευθερώθηκεν ἀπὸ τοὺς ἐργάτες τὸν 8)βριον τοῦ 1918. Μαζὶ μὲ τὴν Ρ. Λούξεμπουργκ καταδικάζουν διὰ σειρὰς ἄρθρων καὶ σφοδρᾶς πολεμικῆς τὴν ἀδράνεια τῆς Σοσιαλδημοκρατίας, γίνονται ἀμείλιχοι ἐχθροὶ τῆς καὶ προτρέπουν τὸν ἐργατικὸν λαὸν νὰ καταλάβῃ τὴν ἐξουσίαν.

Ἐκδίδουν ἀκόμα τὴ «Ρότε Φάνε»—Κόκκινη Σημαία—καὶ τὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1919 ἀναπτύσσουν διὰ τοῦ «Σπάρτακου» μιὰν ἔντονον προπαγάνδαν καὶ δράσιν. Στὶς 15 τοῦ Γενάρου 1920 δολοφονεῖται ὑπὸ τὶς ἀγριώτερας συνθήκας μαζὶ μὲ τὴν Ρόζα Λούξεμπουργκ.

Τὸ ὄνομα τοῦ Κάρουλου Λήμπκνεχτ εἶναι χαραγμένο μὲ χρυσὰ γράμματα, στὴν ἱστορίαν τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Εἶναι ἕνας ἀπ' τοὺς πολλοὺς μάρτυρες τῆς σοσιαλιστικῆς ιδέας. Τὸ Γερμανικὸν προλεταριάτον κρατεῖ στὴ μνήμην του ἀλησμόνητον τὸ ὄνομά του, ὄνομα πραγματικὰ μεγάλου στὴν ἱστορίαν τοῦ Σοσιαλισμοῦ.

ΑΠΟ ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΣΟΝΓΙΑ
(ΒΟΡΕΙΝΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ)

...Και τώρα στά νέα μας—Στοχασμός μὴ σὲ δέρνει
γιατὶ ὅποιος τὰ ρόδα ἀπὸ τὴ μάνα τους παίρνει
ἀπ' τὰ γκάθια πικρὰ τοῦ ματώνουν τὰ χέρια
—τρεμολάμπουν κι' ἀπόψε σὰν πάντα τὰστέρια.—
Μακρὸν ἀπὸ τῆς θλίψης τὸ σκυμένο κεφάλι
καὶ τὴ ζωὴ σου νὰ ζεῖς ξαναρχίζοντας πάλι.

ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΛΑΚΗ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑΟΥ
(ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1916)

Μοῦ ἀποστερήσατε τὴ Γίς, τὸν οὐρανὸ ὅμως ὄχι.
Κι' ἄς εἶναι μόνο μιὰ στενὴ λουρίδα πὸν μποροῦν
τὰ μάτια μου νὰ ἰδοῦν,
ἀνάμεσα ἀπ' τὰ σιδερένια κάγκελα
μέσ' ἀπ' τὸ σύρμα τὸ πλεμένο
μέσα στὰ τεῖχη σφηνωμένη τὰ βαριά.
Εἶναι γιὰ μένανε ἀρκετὸ
τὸ θεῖο καὶ καθάριο γαλανὸ νάπολαβαίνω
πὸν μιὰν ἀχτίνα του θαμπὴ νὰ διαπερνᾷ ὡς ἐμένα
κι' ὀλόγλυκο, χαμένο
κάπιο κελάδισμα πουλιῶν πὸν χορευτὸ ἀνεβαίνει.
Εἶναι γιὰ μένανε ἀρκετὸ
μιὰν εὐθυμὴ κουροῦνα, μαύρη κουροῦνα πὸν φλυαρεῖ·
᾿Ω! ἔσεῖς τῶν μαύρων ἡμερῶν τῆς φυλακῆς μου φίλοι!
Πουλᾶκια πὸν μοῦ δείχνετε τὴ λευτεριά τῆς Πλάσης
Καὶ νέφη πὸν ὅλο ἀλλάζετε μορφὴ στὸ πέρασμά σας.

᾿Ας εἶναι μόνο μιὰ στενὴ λουρίδα—ἀπὸ νέα καὶ Νύχτα,
κι' ὅλο φαντάζει πὸν λαμπρὸ στὴ στενωσιὰ τὰστέρι.
Φαντάζει τὸ λαμπρότατο τοῦ στερεώματος ἄστρο
κι' ἀπ' τὰπειρο ἀχτινοβολεῖ,
κύριο τοῦ κόσμου στοῦ στενοῦ κελιοῦ μου τὸ φεγγίτη
πὸν δυνατά, καὶ πὸν θερμὰ καὶ πὸν καθάρια ἀκόμα
ἀπ' ὅτι φέγγει ὄξω σὲ σᾶς,
κι' ἕνα πεφτάστρι ὀλόφλογο κάτω ἔρριξε σὲ μένα.

Μ' ἀποστερήσατε τὴ Γίς, τὸν οὐρανὸ ὅμως ὄχι
κι' ἄς εἶναι μόνο μιὰ στενὴ λουρίδα σὰν κορδόνι
ἀπ' τὰ χοντρά τὰ κάγκελα μέσα, καὶ ἀπ' τὰ πλεμμάτια.
Κρατῶντας μιᾶς ἐλευτέρης ζωῆς πλατιὰ φτερούγια
τὴν αἰστησή μου ἀσκλάβωτη, ἀπ' ὅτι εἶστε σεῖς, κάνει.
᾿Ω! ἔσεῖς ὅπου νομίσατε στὴ φυλακὴ κρατῶντας
πὸς θὰ μὲ ξολοθρεύατε μὲ τὴ βαριὰ ἀλυσίδα.

ΦΥΛΑΚΗ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑΟΥ
(ΑΝΟΙΞΗ 1917)

Φουρτοῦνα, ἐσὺ συντρόφισσα
μὲ κράξεις δυνατά!
μ' ἀκόμα δὲ μπορῶ νὰ ξεκινήσω
τὰ σίδηρα μὲ ζώνουνε βαριά!
Ναί, εἶμαι κι' ἐγὼ ἕνας σίφουνας
ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴ ψυχὴ σου....
Μὰ θάρτει ἡ μέρα σύντομα
τὴν ἀλυσίδα πὸν θὰ σπάσω
πὸν θὲ νανάψω ὀλάκερος
στὰ μάκρη σὰ μιὰ πυροκαγιά.
Νὰ ξεχυθῶ γύρω στὴ Γίς
νὰ ξεχυθῶ στὶς χῶρες
νὰ ξεχυθῶ στῶν ἀνθρώπων
τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά
Σιφοῦνι σὰν καὶ σένα....
Τῆς τρικυμίας τὸ οὐρλιασμα σὰν ἀρμονία μὲ φτάνει
ὄντας ξεχύνεται ἄγρια ἀπὸ τὰ ψηλὰ τὰ κάστρα
Στὶς πλήθεις μπερδεμένες στενωσιῆς
ὄντας μὲ μούγκρισμα φριχτὸ
ζητάει νὰ τὶς γκρεμίσει....
Τὸ φτερωμένο τῆς μαντῆ μὲ βούϊσμα σὰ ξεσέρνει
ἀναταράζοντας μὲ φούρια τὰ λιθάρια
κι' ὄντας μὲ λυσσασμένην ὄρητα
κάγκελα καὶ πλεμμάτια δεματιάζει
ζητῶντας νὰ τὰ σπάσει!
᾿Όταν ἡ ξαναμένη τῆς ἀνάσα μὲ τυλίγει
μέσα ἀπὸ τὶς χαραμίδες καὶ τὰ τζάμια

κλωθογουρίζει τὸ μυαλό μου σίφουνας
καὶ χοχλακᾶει τὸ γαῖμα μου ἀναμένο!....
— Ἰὼσο χαρούμενα σάκουγῶ
πρότυπο ἐσὲ τῆς Δύναμης καὶ Ὁρμῆς!....
Ἀγαπημένη σ' ἤξαιρα
καὶ σ' ἔνωσα, καὶ σ' εἶδα!
Σὰν ἄγγελος μου στάθηκες ἐσὺ
γιὰ μιὰ ἄλλη δύναμη, τοῦ πλήθους τὴν ὀργή.
Φουρτοῦνα πού βρυχίεσαι στὸ σκοτάδι
δὲ δύνεσαι τὴν ἄλυσσίδα μου νὰ σπᾶσαι.
Κάποια ἄλλη δύναμη τοῦ πλήθους τὴν ὀρμὴ
μὲ πλέρια ἐγὼ λαχτᾶρα καρτερῶ
καὶ μ' ἀνυπόμονη ἀφουγκράζομαι καρδιά!!
Πότε τὸ μήνυμα πιά ἀφτὸ θὲ νὰ μοῦ φέρεις;
Τ' ἀλλάγμα γιὰ Λευτεριά καὶ Εἰρήνη
καὶ τ' ἀνάμμα τοῦ ἀγῶνα πού προσμένω;

Μόναχο

Μεταφρ. ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

ΤΑ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

EMILE VERHAEREN

Τὰ μοιρολόγια πού ἀντηχοῦν στοῦ δρόμου ἐκεῖ τὸ βάθος,
Πού εἶν' οἱ παλιές των οἱ στροφές λαϊκὸ γεμάτες πάθος,
Πού εἶναι λειψὰ τὰ λόγια τους κ' οἱ ρίμες τους ρημάδι
Εἶναι πολὺ πιὸ θλιβερά, τὶς Κυριακές, τὸ βράδι,
Πού στὴ σιωπὴ πού ἀπλώνεται φωνές καὶ φῶτα σβήνουν.
Ἀποκοιμείται τὸ χωριό. Ἡ ἑσπερινὴ καμπάνα
Χτυπάει φτωχὰ τὸν πόνο της καὶ τὰ καλύβια, ὡς κλείνουν,
Κ' οἱ σύρτες κ' οἱ δεξώπορτες σκουληκοφαγωμένες,
Σὰν ἄνθρωποι, σέρνουν κραυγὲς γιομάτες δυστυχία.
Κάπου, ἓνα μουγκρισμα, πολὺ γλυκό, μὲς στὰ λειβάδια
Ἡ μὲς στὸ σταῦλο ἢ τὴν αὐλὴ κάποιαν ἀνησυχία.
Οἱ κάμποι ἀπὸ σκιρτήματα γεμίζουν καὶ σκοτάδια.
Κανένας. Στὸν ὀρίζοντα ἢ μοναξιὰ εἶναι μόνο
Καὶ νέφη ταξιδιάρικα πού φεύγουν ὅλα ὁμάδι.
Καὶ μὲς σ' αὐτὴ τὴν κούραση καὶ τᾶπειρο σκοτάδι

ΝΕΟΙ ΒΩΜΟΙ 84—

Καί, κάτω ἐκεῖ, μέσα σ' αὐτὸν τῆς ἐξοχῆς τὸν πόνο
Τὰ μοιρολόγια πού ἀντηχοῦν στοῦ δρόμου μὲς στὸ βάθος,
Πού εἶν' οἱ παλιές των οἱ στροφές λαϊκὸ γεμάτες πάθος,
Πού εἶναι λειψὰ τὰ λόγια τους κ' οἱ ρίμες τους ρημάδι
Πεθαίνουν, μὲς στὴν Κυριακὴν αὐτὴ καὶ μὲς στὸ βράδι.

Μεταφρ.

ΜΗΤΣΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Η ΦΩΤΙΑ ¹⁾

HENRI BARBUSSE

(Ἡμερολόγιο ἐνὸς Οὐλαμοῦ)

Ἡ μπόρα δὲν ξέσπασε αὐτὴ τὴ νύχτα. Τὸ πρῶτ' μάλιστα, κατὰ
τὰ χαράματα, γαλήνεψε.

Ὅπως ἡ αὐγὴ ἔπεφτε πάνω μας σὰν μιὰ ἑσπέρα καταγίδας,
εἶδα ἀκόμα μιὰ φορὰ, νὰ προβάλλουν καὶ νὰ πέρνουν μορφὴ κάτω
ἀπ' τὴ μελανὴ σάρπα τῶν χαμηλῶν συννέφων, σκυθρωπές καὶ ἀκά-
θαρτες, ἀπίεως ἀκάθαρτες, ὅλο σωροὺς ἀπὸ χαλάσματα καὶ σκου-
πίδια, οἱ ἀπότομες ὄχτες τοῦ ἐτοιμόρροπου χαρακώματος, πού βρι-
σκόμαστε.

Τὸ πελιδνὸ σύννεφο, μόλις ἀφίνει νὰ ξεχωρίζουν τὰ σακκιά μὲ
τὸ χῶμα, χλωμὰ καὶ μολυβόχρωμα, πού, καθὼς ὀγκωμένα φεγγίζουν
ἀβέβαια, μοιάζουν μὲ στίβα ἀπὸ τεράστια σωθικά, ὀγκωμένα μόνον τους
στὸν κόσμον.

Μὲς στὸ χαράκωμα, πίσω μου, εἶναι σκαμμένο ἓνα κοίλωμα, καὶ
κεῖ, στιβαγμένα, πράγματα ὀριζόντια, σὰ σὲ ξυλαποθήκη.

Κορμοὶ τῶν δέντρων; ὄχι: εἶναι πτώματα.

* *

Τὴν ἴδια ὥρα πού οἱ φωνές τῶν πουλιῶν ἀναδίναν ἀπ' ταυλάκια,
πού ὁ κάμπος ἀρχίζει νὰ ξαναφαίνεται, πού τὸ φῶς λαμπίζει σὲ κάθε
φύλλο τῆς χλόης, παρατηρῶ τὴ χαράδρα. Πιὸ κάτω ἀπ' τὸ μέρος,
τὸ ὀργωμένο ἀπ' τὶς ὀβίδες, γεμάτο λακκουβές, πέρα ἀπ' τὸ φρικία-
σμα τῶν πασσαλίσκων, εἶναι πάντοτε μιὰ λίμνη ἀπὸ στάσιμο ἕσκιον,
καὶ στὴν ἀντικρυνὴ πλαγιὰ στυλώνεται πάντοτε ἓνας τοῖχος ἀπὸ
νύχτα.

Ἐστερα στρέφω καὶ κοιτάζω αὐτοὺς τοὺς νεκροὺς, πού σιγὰ-σιγὰ

¹⁾ Ἀπόσπασμα ἀπ' τὸ XX κεφάλαιο τοῦ πολύκροτου βιβλίου τοῦ Μπαρμπύς.

ξεθάβονται απ' τὰ σκοτάδια, αποκαλύπτοντας τις ξυλιασμένες και λερωμένες τους μορφές. Είναι τέσσερις. Είναι οί συνάδελφοί μας ὁ Λαμύζ, ὁ Μπάρκ, ὁ Μπικέ και ὁ μικρός Εὐδῶρ. Σαπίζουν ἐκεῖ τόσο κοντά μας μισοφράζοντας τὸ φαρδὺ χαντάκι, τὸ στρεβλὸ και λασπιάρικο, πού οί ζωντανοὶ ἐνδιαφέρονται ἀκόμα νὰ ὑπερασπίσουν.

Τοὺς τοποθέτησαν ὅσο τὸ δυνατὸ πιδ ὑποφερτά τὸν ἕνα ὀιγμένο πάνω στὸν ἄλλο. Τὸν πάνω-πάνω τὸν τύλιξαν μ' ἕνα τσαντήρι. Τὰ πρόσωπα τῶν ἄλλων τὰ σκέπασαν μὲ μαντήλια, μὰ γγίζοντάς τους τὴ νύχτα, μὴ βλέποντας, ἢ μᾶλλον τὴ μέρα μὴ δίνοντας προσοχή, ρίξαμε τὰ μαντήλια, και ζοῦμε πρόσωπο μὲ πρόσωπο, μ' αὐτοὺς τοὺς νεκρούς.

* *

Εἶναι τέσσερις νύχτες πού σκοτώθηκαν μαζί. Μόλις θυμᾶμαι αὐτὴ τὴ νύχτα σὰν κάποιο ὄνειρο. Εἴμαστε περίπολος, αὐτοί, ἐγώ, ὁ Μανσίλ Ἄντρέ κι ὁ δεκανέας Μπερτρᾶν. Ἔπρεπε νὰ κατοπτεύσουμε ἕνα καινούριο γερμανικὸ φυλάκιο, πού οί παρατηρητὲς τοῦ πυροβολικοῦ εἶχαν ἀνακαλύψει. Κατὰ τὰ μέσανυχτα βγήκαμε απ' τὸ χαράκωμα, συρθήκαμε στὴν κατηφορινὴ πλαγιά, τρία ὡς τέσσερα βήματα ὁ ἕνας πισ' απ' τὸν ἄλλο, και κατεβήκαμε τόσο βαθειὰ μὲς στὴ χαράδρα, ὡς πού εἶδαμε μπρὸς στὰ μάτια μας σὰν τὰ νῶτα μιανοῦ μπρομυτησμένου ἀγριμοῦ, τὴν κατωφέρεια τοῦ Διεθνoῦς τῶν Μποναγιῶ.

Ἀφοῦ ἐξακριβῶσαμε πὼς δὲν ὑπαρχε φυλάκιο σ' αὐτὸ τὸ μέρος ξανανεβήκαμε μὲ ἀτέλειωτες προφυλάξεις. Ἔβλεπα συγκεχυμένα τοὺς διπλανούς μου, σὰν σκοτεινοὺς ὄγκους νὰ σέρονται, νὰ γλυστροῦνε ἀγάλι, νὰ κατρακυλοῦνε στὴ λάσπη, μὲς στὸ σκοτάδι, σπρώχνοντας μπροστά τους τὴν κᾶνα τοῦ τουφεκιοῦ τους. Πάνωθὲ μας σφυρίζανε σφαῖρες, μὰ δὲ μᾶς βρῖσκανε δὲ μᾶς εἶχανε καταλάβει. Ἀντικρίζοντας τὸ πρόχωμα τῆς γραμμῆς μας ἀνασάναμε γιὰ μιὰ στιγμή. Κάποιος στέναξε, ἄλλος μουρμούρισε κάτω. Ἄλλος στράφηκε ἀπὸτομα κι ἢ θήκη τῆς μαγιονέτας του χτύπησε σὲ μιὰ πέτρα. Μονομιᾶς μιὰ ροκέτα, οὐρλιάζοντας ξεπετάχτηκε απ' τὸ Διεθνὲς Μποναγιῶ. Πέσαμε καταγίς, μπρούμητα, ὄλο ἀγωνία, διατηρῶντας μιὰν ἀπόλυτη ἀκίνησία, και μείναμε ἔτσι, μ' αὐτὸ τὸ φοιχτὸ ἄστρο κρεμασμένο πάνωθὲ μας, και πού μᾶς περέχυνε μὲ μιὰ λαμπρὴ φωτοχυσία, σὲ εἴκοσι πέντε ἢ τριάντα μέτρα μακρὰ απ' τὸ χαράκωμά μας. Και τότε ἕνα μυδραλιοβόλο, στημένο στὴν ἀντικρυνὴ πλευρὰ τῆς χαράδρας σάρωσε τὴ ζώνη πού βρισκόμαστε. Ὁ δεκανέας Μπερτρᾶν κι ἐγὼ εἶχαμε τὸ εὐτύχημα νὰ βροῦμε μπροστά μας, τὴ στιγμή πού ἢ

ροκέτα ἀνέβαινε κατακόκινη, πρὶν σκάσει σὲ φῶς, μιὰ τρῦπα ἀπὸ ὀβίδα, ὅπου ἕνας σπασμένος κυλίβας ἦταν χωσμένος στὴ λάσπη. Ζαρώσαμε κι οί δύο μας σ' αὐτὴ τὴν τρῦπα, βυθιστήκαμε ὅσο μπορούσαμε στὴ λάσπη κι ὁ ἄμοιρος σάπιος ξύλινος σκελετὸς μᾶς ἔκρυψε. Τὸ ρίξιμο τοῦ μυδραλιοβόλου ἐπανελήφθηκε πολλές φορές. Σὲ κάθε μιὰ ἐκφυρσοκρότηση ἀκουγόταν ἕνα σφύριγμα στριγγό, οί ξεροὶ ἀπὸτομοὶ χτύποι απ' τις σφαῖρες πού βυθίζονταν στὸ χῶμα κι ἀκόμα κρότοι ὑπόκωφοι ἀκολουθοῦμενοι ἀπὸ γογγυτά, ἀπὸ μιὰ πνιγμένη κραυγὴ και ξαφνικὰ ἀπὸ ἕνα βοερὸ ροχάλισμα βάρυπνου, πού σιγὰ-σιγὰ ἀδυνατίζε. Ὁ Μπερτρᾶν κι ἐγὼ κάτω ἀπὸ τὴν ὀριζόντια χάλαζα τῶν μυδραλιῶν, πού λίγους πόντους πάνωθὲ μας πλέκαν ἕνα δίχτυ θανάτου και πού κάποτε γδέρνανε τὰ ροῦχα μας, ἐκμηδενισμένοι ὀλοένα και περισσότερο, μὴ τολμώντας, νὰ ριφκοινδυνεύσουμε μιὰ κίνηση, πού θὰ ὕψωνε λίγο ἕνα μέρος τοῦ σώματός μας, περιμέναμε. Τέλος τὸ μυδραλιοβόλο λούφαξε σὲ μιὰν ἀτέρμομη σιγή. Ἐνα τέταρτο ἀργότερα κι οί δύο γλυστήσαμε ἔξω απ' αὐτὴ τὴν τρῦπα, συρθήκαμε πάνω στοὺς ἀγκῶνες και τέλος πέσαμε σὰ δύο πακέτα μὲς στὸ φυλάκιο μας. Ἦταν καιρὸς γιὰ τὴν ἴδια στιγμή πρόβαλε ἢ σελήνη. Πρέπει νὰ μείναμε στὸ βάθος τοῦ χαράκωματος ὡς τὸ πρωί, ὕστερα ὡς τὸ βράδυ. Τὰ μυδράλια ἀδιάκοπα τρίγυρω βροχή. Ἀπ' τις τρῦπες τοῦ φυλακιοῦ δὲ φαινόταν τὰ πεσμένα κορμιά, ἔξ αἰτίας τῆς κατωφέρειας τοῦ ἐδάφους. Μόνο στὸν ὀλόγυμο τόπο πού μπορούσαμε νὰ βλέπουμε ἕνας ὄγκος ἔμοιαζε μὲ τις πλάτες κάποιου απ' αὐτοὺς. Τὸ βράδι σκάσαμε ἕνα ὑπόνομο, γιὰ νὰ φτάσουμε στὸν τόπο, πού ἦσανε πεσμένοι. Αὐτὴ ἢ δουλειὰ δὲ μπόρεσε νὰ τελειώσει σὲ μιὰ νύχτα. Τὴν ἀκόλουθη νύχτα ἀνάλαβαν οί σκαπανεῖς, γιὰ τὴν πεθαμμένοι στὸν κόπο δὲ μπορούσαμε ν' ἀντισταθοῦμε στὸν ὕπνο.

Εὐπνῶντας ἀπὸ ἕνα μολυβένιο ὕπνο, εἶδα τὰ τέσσερα πτώματα, πού οί σκαπανεῖς, φτάνοντας πάνωθὲ τους τοὺς τραβήξανε μὲ θελιά στὸν ὑπόνομο. Ὅλοι τους εἶναι γεμάτοι πληγές, τὴ μιὰ δίπλα στὴν ἄλλη. Οί τρῦπες μόλις ἀπέχουν μερικοὺς πόντους: τὸ μυδραλιοβόλο ἔρριχνε, πληθωρικὰ.

Δὲ βρήκανε τὸ σῶμα τοῦ Μανσίλ Ἄντρέ. Ὁ ἀδερφός του, ὁ Ἰωσήφ, ἔκαμε τρέλες γυρεύοντάς το. Βγήκε καταμόναχος στὸν κάμπο, πού τὸν σάρρωναν πέρα γιὰ πέρα τὰ διασταυρονόμια πυρὰ τῶν μυδραλιοβόλων. Τὸ πρωί, ἔρποντας σὰν γυμνοσάλιαγκας, ἔδειξε ἕνα πρόσωπο μαυρισμένο απ' τὸ χῶμα και φοβερὰ χλωμὸ πάνω απ' τὸ χαράκωμα. Τὸ σύρανε μέσα. Τὰ μάγουλά του ἦταν ξεγδαρμέν'

ἀπ' τὰ συρματοπλέγματα, τὰ χέρια του ματωμένα κι' οἱ ζάρες τῶν ρούχων του εἶχαν ὀλέκτους βώλους ἀπὸ λάσπη· μύριζε νεκρίλα. Μουρμούριζε ὀλοένα σὰ μανιακός: «Πουθενὰ δὲν εἶναι, πουθενὰ...» Βυθίστηκε σὲ μιὰ γωνιά χωρὶς νὰ κούει ὅ,τι τοῦ λέγανε κι' ἄρχισε νὰ καθαρίζει τὸ τουφέκι του, μουρμουρίζοντας ὀλοένα: «Πουθενὰ δὲν εἶναι, πουθενὰ...» Εἶναι τέσσερις νύχτες ἀπὸ κείνη τὴ νύχτα καὶ βλέπω τὰ πτώματα νὰ ξεχωρίζουν, σιγά-σιγά μὲς στὴν αὐγὴ, ποὺ ἔρχεται ἀκόμα μιὰ φορά, νὰ περεχύσει αὐτὴ τὴν ἐπίγεια κόλαση.

(Μετάφραση) Γ. Κ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΜΟΔΑ

Κάθε φανέρωμα καινούργιας τάσης ἢ πνοῆς στὴν τέχνη, ἀπὸ συνήθεια τίς περισσότερες φορές, παίρνεται ὡς μόδα κι' «ἀπαραιτήτο» μὲ μιὰ χαρακτηριστικὴ ἀφέλεια κι' ἐπιπολαιότητα, ἀπὸ φόβο μήπως κατηγορηθοῦνε οἱ διήθεν ἐνδιαφερόμενοι καὶ «μοντέρνοι» ὡς καθυστερημένοι. Καὶ ἄμεσο ἀποτέλεσμα εἶναι νὰ μὴν καταλήγουμε ποτὲ σ' ἓνα ἀληθινὸ καὶ βιώσιμο σημεῖο γιὰ μιὰν ἐποχὴ.

Στὰ τελευταῖα χρόνια ὁ ντεκανταντισμὸς εἶχε τὴν πιὸ μεγάλη ἐπίδραση κι' ἐβασάνισε ὄχι λίγο τοὺς μελετητὲς του, χωρὶς νὰ μᾶς ξαναδώσει στὸ πρῶτο τοὺς τίποτα πραγματικὸ, παρὰ ἐπιτηδεμένες ἀπομιμήσεις.

Στὶς μέρες μας ἀκόμα ἡ ἐπαναστατικὴ πνοὴ καὶ εἰδικὰ ἡ ἀνθρωπιστικὴ ἐμπνευση-ἀπαύγασμα αὐθόρμητο τῆς σημερινῆς πάλης τῶν ἀδικουμένων ἐνάντια στὴν ἐκμετάλλευση—φαίνεται ν' ἀπασχολεῖ τοὺς νέους λογοτέχνες, καὶ τοῦτο, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν οἱ κύριοι αὐτοὶ ἐκ τῶν προτέρων μιὰ σχετικὴ ὑστεροφημία καὶ ν' ἀποχτήσουν τὸν τίτλο τοῦ συγχρονισμένου ἰδεολόγου, γράφοντας πρόχειρα ἓνα ποίημα ἢ μιὰ πρόζα, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἡ γκριζα ἀτμόσφαιρα τῶν ὀρειοπαθῶν συλλογισμῶν τοὺς ἀπορροφεῖ ὅλο τὸ εἶναι τους, τοὺς κρατᾷ δεμένους μοιρολατρικά.

Χωρὶς νὰ διεκδικοῦμε τὸ «μονοπωλιακὸ» προνόμιο τῆς ἐλεύθερης καὶ συγχρονισμένης τέχνης, ἀλλὰ ποθῶντας κάτι ἀληθινὸ κι' ὄχι ἐπιπόλαιο, μὲ μεγάλη μας χαρὰ θὰ ὑποδεχόμεστε κάθε ἀνθρωπιστικὸ ἔργο, ἀλλὰ ὅταν εἶναι ἔργο. Τὴ δημιουργία του—δηλαδή—νὰ μὴν τὴν ὑπαγορεύει ἡ πρόθεση τοῦ μοντερισμοῦ καὶ τοῦ συγχρονισμοῦ—γιατί ἡ τέχνη δὲν εἶναι μόδα—ἀλλὰ ἡ αὐθόρμητη συγκίνηση καὶ ἡ ἐσώτερη ἀνάγκη, γεννημένες ἀπὸ αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴν κατάσταση τῆς ζωῆς, ἀπὸ τὴν πάλη τῆς σκλαβωμένης ἀνθρωπότητας.

ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ—ΜΕΛΟΔΡΑΜΑ

Στὸν τόπο αὐτὸ ποὺ ὁ καθένας θέλει νὰ φτιάχνει νόμους δικούς του καὶ νὰ χτίζει πύργους ἀπὸ ἄερα, εἶναι μοιραῖο φαίνεται νὰ ἰδοῦμε ὅλες τίς χοντροκοπιές. Ὁ καθένας ποῦχει μιὰν ἀρχή, μὲ χιλιά μέσα κάνει θόρυβο στὴν ἐποχὴ του γιὰ νὰ περάσει γιὰ σπουδαῖος ἄνθρωπος καὶ καλὸς κυβερνήτης. Κ' ἔτσι μὲ τὴν πιὸ μεγάλη ἀνευλάβεια, σὰν ὅπως κάνει τὰ πιὸ κοινὰ πραξικοπήματα, μιλάει γιὰ Τέχνες ὁ κάθε ἀνίδεος ἀπὸ Τέχνην καὶ γράμματα. Καὶ εἰδικὰ, στὶς μέρες μας, τυμπανοκρουσίες, προσχέδια καὶ εἰσαγγήσεις γιὰ ἴδρυση σχολῆς καλῶν τεχνῶν καὶ μελοδράματος. Ἀκόμα δὲν πέρασε ἡ συγκίνηση ἀπὸ τὴν περίφημη ἀπονομή τοῦ αἵματηροῦ ἀριστείου, δὲ δόθηκε ἀκόμα τὸ μετᾶλλιο στοὺς νικητὲς καὶ νέες συγκινήσεις περιμένονται. Σὰν εἰρωνία ἀπόμεινε τὸ προσχέδιο τῆς ἴδρυσης τοῦ «Ἐθνικοῦ Θεάτρου»—αὐτὸ δὲ μᾶς ἔλειπε—μὰ τὸ «μελόδραμα» φαίνεται θ' ἀναπληρώσει τὸ κενό. Πάντοτε τὰ ἴδια πράγματα γιὰ θόρυβο. Ἀστεῖες συζητήσεις. Γιατί κι' ἂν γίνει τίποτα, τυπικὰ θὰ γίνει. Τὰ ρουσφέτια καὶ οἱ συμπάθειες στὴν πρώτη σειρά. Βρίσκονται σκορπισμένοι στὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα οἱ Ἕλληνες καλλιτέχνες κι' ὅμως τὸ περίφημο Κράτος οὔτε νοιάζεται διόλου, οὔτε ἐνδιαφέρθηκε γι' αὐτούς, οὔτε ἔδωσε λίγη σημασία. Συζητᾷτε ὅμως γιὰ «καλὲς τέχνες»! Καὶ τοῦτο; Γιὰ νὰ βρεθοῦν λίγες θέσεις γιὰ κάποιους ἀργόμισθοις ὁμόφρονες καὶ νὰ λεγόμεστε ἐξελεγμένοι...

ΚΑΜΠΟΣΑ ΠΡΑΜΑΤΑ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥΣ

Κάποιος Ἀδαμάντιος Παπαδήμας γιὰ πολλοστὴ φορά ἐπετέθη πάλι ἐναντίον τοῦ φίλου καὶ συνεργάτου μας Π. Πικροῦ.

Βέβαιοι πὸς κι' αὐτὴ τὴ φορά ὁ κ. Πικρὸς δὲ θὰ διέκοπτε τὴν περιφρονητικὴ σιωπὴ του, τὸν ρωτήσαμε ἐμεῖς γιατί τέλος πάντων δὲν βάζει στὴ θέση του, τὸν ὄχληρόν αὐτὸν κύριο;

— Ὁχληρὸς; Ὁχι δὲ—μᾶς ἀπήντησε μὲ τὸ συνηθισμένον σαρκασμὸ τοῦ κ. Πικροῦ—γνώρισα κουνούπια πολὺ πιὸ ὄχληρὰ ἀπ' αὐτὸν τὸν κ. Ἀδαμάντιο ποὺ τὸ κάτω—κάτω τὸ παιδί, εἶ ἂ δὲν τὰ καταφέρει πουθενὰ ἄλλο, τὰ καταφέρει τουλάχιστο στὶς μικροκατεργαριές γιὰ νὰ κάνει θόρυβο γύρω ἀπ' τ' ὄνομά του. Τὴ φορά τούτη εἶναι ἡ ἀλήθεια δὲ στάθηκε ἴσως καὶ, χρησιμοποίησε καὶ τὴν κακοήθεια, γιατί μοῦ δημοσίεψε μιὰ φράση ἔχωρα παρμένη, δίχως νὰ πεῖ μήτε δυὸ λόγια. Πὼς τὸ φαί δηλαδή ποὺ κοχλάζοντας μὲς τὸ τσουκάλι ἀπάνου στὴ πυρωμένη φουφού, θυμίζει σιφυλιδικὸ ποὺ κάνει γαργάρα, ἀπλούστατα γιατί ἡ φουφού αὐτὴ βρῖσκεται μέσα σ' ἓνα μπορντέλο, ὅπου τὸ πᾶν εἶναι ἀρρώστια καὶ σίφυλη κι' ὅλο γίνεται λόγος γιὰ γιαιρικά. Τὸ νὰ λέει ὅτι ἀνοήσιες θέλει αὐτὸ τὸ καλὸ παιδί, δὲν πειράζει καθόλου, ὅπως δὲν πειράζει τὸ νὰ θέλει ὅλο καὶ κάπου νὰ χώσει τὴν οὐρά του. Ἐπίσης εἶναι φυσικὸ πρᾶμα τὰ φθονερά σαλιαρίσματα κάθε ἀποτυχημένου, ὅπως φυσικὸ εἶνε κάθε Παπαδήμας νὰ ἄγγοει τοὺς πιὸ στοι-

χειρώδεις νόμους τῆς ψυχολογίας πάνω στό ζήτημα τὸ πῶς συνδέονται οἱ παραστάσεις.

Ἐκεῖνο ὅμως, πού δὲν ἐπιτρέπεται σὲ κανένα Ἄδαμάντιο, ὅσο Παπαδήμας κι' ἂν εἶναι, εἶναι οἱ τέτιες κακοήθειες. Ὅσο γιὰ τοὺς ψυχολογικοὺς νόμους πού εἶπα, εἶναι τόσο ἀπλοί, πού φτάνει λ. χ. ν' ἀκούσεις νὰ λένε γιὰ τὸ Βεσπασιανό, γιὰ νὰ σοῦ ξρθοῦν στό νοῦ οἱ δημόσιοι ὄχαιοί, ἢ ὁ κ. Ταγκόπουλος. Καὶ ἀντίστροφα, ἀκοῦς νὰ λένε γιὰ τὸν Παπαδήμα ἢ βλέπεις πουθενὰ τὴ φάτσα του, καὶ θυμᾶσαι κάποιον βιβλικὸ πρόσωπο, τὸ μακαρίτη τὸν Αὐδὴν νὰ ποῦμε. Ὑστερα, ἀκόμα μιὰ ἄλλη κακοήθεια τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Τί φταῖζανε οἱ νέοι μὲ τὸ νὰ ἀνεκῆρυξε μαίτρ τὸν κ. Παρορίτη ὁ Ταγκόπουλος πού καθὼς ξαίρετε τῷχει πάρει ἐργολαβία νὰ βρῖζει ἢ νὰ παῖνᾳ; Δὲν παῖνεσαι τόν... Μπερτόδουλο, τὸν Μπερτολδῖνο; τὸ γυό του; κ' ἔνα σωρὸ ἄλλους; Σ' αὐτὸ τί φταίνει οἱ «Νέοι» λογογράφοι, καὶ τί σχέση ἔχει ὁ κ. Α. Παπαδήμας μὲ τοὺς λογογράφους; Γιατί δὲν πιστεύω νὰ πέρνει ἔνα τέτιο δικαίωμα μόνον καὶ μόνον γιὰ τὸ ξόδεψε κάμποσα λεφτὰ γιὰ τὴν ἐκτύπωση ἐνὸς περιοδικοῦ πού ἂν μπορεῖ νὰ ὀνομάζεται τέτιο, αὐτὸ νὰ τὸ χρωστάει χάρη στὸν ἄνθρωπο πού εἶναι ἔνα κεφάλαιο γιὰ τὰ ρωμαίικα γράμματα, καὶ πού μ' ὄλο π' ἀνακατεύτηκε μὲ τέτια πίτουρα, δὲν ἔλαψε νὰ εἶναι ἐκεῖνος πού εἶναι, γιὰ τὴν ἀπλοῦστατα εἶναι ὁ Μένος ὁ Φιλῆντας.

Ὑστερα, δέ μοῦ λέτε καὶ τ' ἄλλο;

Καλὸ ἢ κακὸ, αὐτὸ τὸ πρᾶμα πού ἔγραψε ὁ κ. Παρορίτης, μπορεῖ νὰ βραβαίνει ἄλλον ἀπὸ τὸν συγγραφέα του, καὶ μόνον;

Τί μπορεῖ νὰ φταίει ὁ Κομμουνισμὸς;

Ποιὸς ἔταξε τὸν κ. Παρορίτη τύπον καὶ ὑπογραμμὸν τῆς Νέας Τέχνης;

Ἐξ ἄλλου καὶ ἕνας σοσιαλιστὴς σὲ μιὰ καθημερινὴ ἐφημερίδα καὶ ἕνας ἀπ' τοὺς ἐπίλεχτους κομμουνιστὲς στό περιοδικό σας, εἶπανε θαρρῶ πάνω σ' αὐτὸ ἕνα μεγάλο μέρος τῶν ὄσων ἔπρεπε νὰ εἰπωθοῦν.

Ἄς εἶναι... Καὶ μ' ὄλα αὐτὰ καὶ μ' ἄλλα τόσα, οἱ κακοήθειες τοῦ καλοῦ παιδιοῦ πού εἶπαμε, παραμένουν κακοήθειες, ἄσχετο βέβαια ἂν νομίζει πῶς μὲ πολὺ φθόνο καὶ μὲ λίγο βρώμικο σάλιο, μπορεῖ νὰ παραγομιστεῖ ἕνα μηδενικὸ καὶ νὰ γένει κάτι παραπάνου ἀπὸ μηδενικὸ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΓΛΑΥΚΟΥ ΑΛΙΘΕΡΣΗ ΟΙ ὍΡΑΜΑΤΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΕΩΣΦΟΡΟΥ ΚΙ' ΑΛΛΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ., Ἐκδοτικὸς Οἶκος «Γλαῦκα», Κύπρος 1923.

Μέσα στὰ δὲν ξαίρω κ' ἐγὼ πόσα τραγούδια πού περιλαμβάνει τὰ βιβλίου του, ὁ κ. Γλαῦκος Ἀλιθέρης μιλῶντας γιὰ τὸν ἴδιον του τὸν ἑαυτό, συχνὰ μᾶς θυμίζει πῶς εἶναι ποιητὴς.

Βέβαια, εἶναι τόσοι κι' ἄλλοι, τώρα τελευταία μάλιστα, πού δὶχως νὰ τὸ

λένε ἔτσι σταράτα, τὸ φωνάζουν καθε τόσο μέσα σὲ γραφτὰ πρᾶματα πού ὁ Θεὸς νὰ τὰ κάνει ποιήματα.

Ὅμως ὁ κ. Ἀλιθέρης, ἄσχετο γιὰ μιὰ στιγμή ἂν εἶναι ἢ ἂ δὲν εἶναι ποιητὴς, μιὰ φορὰ εἶναι φιλόσοφος, αὐτὸ πᾶ εἶναι ὀλοφάνερο.

Ὅχι τάχατες πού θέλω νὰ πῶ, πῶς ὁ κ. Ἀλιθέρης φέρνει τίποτα καινούργια συστήματα ἰδεῶν, ὄχι. Λίγο Ἐμερσον, λίγο Λὲ Δαντέκ, λίγο Κάρλαιλ, λίγο Στίρνερ, λίγο Νίτσε καὶ πολλὴ καλὴ θέληση, νὰ, τὸ φιλοσοφικὸ σύστημα τοῦ κ. Ἀλιθέρη. Καὶ φυσικὰ εἶναι κι' αὐτὸ ἕνα φιλοσοφικὸ σύστημα ὅπως κάθε ἄλλο, μὲ τὴ διαφορὰ βέβαια, πῶς αὐτὸ πού μᾶς σεβρίζεται ἔτσι σὰ δυσκολώνευτοι κεφτέδες σὲ μιὰν ἀνυπόφορη πρόζα, ὁ ποιητὴς μας τὸ παρουσιάζει σὲ στίχους, μὰ τὴν ἀλήθεια ὁμορφους, θέλω νὰ πῶ, πῶς οἱ πιὸ πολλοὶ τους εἶναι ὁμορφοί, γιὰ τὴν εἶναι καὶ κάμποσοι πού ὁ πλοῦτος τους δὲν ἔχει καμία συγγένεια μὲ τὸ Ρότσιλ, καὶ πού δὲ θὰ μπορούσαν νὰ περιφρονήσουν τίς προόδους τῆς ὀρθοπαιδικῆς ἐπιστήμης γιὰ νὰ βασταχοῦνε πιὸ καλὰ στὰ πόδια, πόδια καμμιά φορὰ λειψὰ καὶ καμμιά φορὰ πάλι περισσευόμενα. Μὰ τί ἔχει νὰ κάνει αὐτὸ μιὰ καὶ οἱ πιότεροι εἶναι ἄρτιοι, δυνατοὶ κι' ὁμορφοί, δὶχως νὰ ἐμπυδίζετο καθόλου ἢ «ἐλευθερία» τους. Τελοσπάντων, γιὰ φιλοσοφίες λέγαμε καὶ νὰ τὸ πρῶτο μεγάλο τραγούδι: «Οἱ Ὅραματισμοὶ τοῦ Ἐωσφόρου» καὶ τὸ πιὸ ἀξιοπρόσεχτο γιὰ τὴ φιλοσοφικὴ διάθεση τοῦ κ. Ἀλιθέρη.

Εἶναι ἢ ἀλήθεια πῶς ὁ ἀτομισμὸς του πάει πιὸ ἐκεῖ στὴν ἐπαναστατικότητα ἀπ' τὸν ἀτομισμὸ τῶν Δασκάλων του.

«Τύραννε τρέμε! Δὲ θὰ σπλαγχνιστοῦμε τίποτε, κι' οὔτε κανὰς θ' ἀντικόψει τὸ δρόμο μας. Φωτιά σ' ὅτι κι' ἂ βροῦμε, νὰ χορτάση ὁ θυμὸς μας...»

Μὰ γιὰ τ' ὁμορφο αὐτὸ τραγούδι νὰ μὴν ἔχει λιγώτερους πλατυασμούς; Κρίμα πού δὲ μᾶς ἐπιτρέπει ὁ χώρος νὰ ἐξετάσουμε τ' ἄλλα τὰ τραγούδια ἕνα-ἕνα. Ὡ ἂν ἔλειπαν κάμποσα ἀπ' αὐτὰ, κι' ἄλλα, ἂν εἶτανε πιὸ σφιχτοδεμένα ἢ ἂν ἔλειπαν ἐκεῖνοι οἱ σνομπισμοὶ σὲ λογιῆς λογιῆς «φίλους» καὶ φιλινάδες πού μᾶς παραστάνουν τὸν ποιητὴ σὰν τίποτα κοινὸ λιμοκόντορο ψευτορωμαντικὸ, πόσο πιὸ καλὴ ἐντύπωση θὰ μᾶς ἄφιναν ὄλα ἐκεῖνα καὶ μόνο ἐκεῖνα, τ' ἀληθινὰ, τὰ βαθυστόχαστα τὰ ὑποβλητικὰ, ὅπως τὸ «Πατρικὸ Σπίτι».

Ὡστόσο.... Ἐνα εἶναι τὸ πιὸ εὐχάριστο ἀπ' ὄλα, πῶς δηλ. ὁ Ἀλιθέρης εἶναι ποιητὴς ὄχι ἀπ' τοὺς παρακατιανούς, ἴσως μάλιστα νὰ εἶναι κι' ἀπ' τοὺς μεγάλους. Ἄς εἶναι... αὐτὸ θὰ μᾶς τὸ ἀποδείξει ὁ ἴδιος μὲ τὸ ἔργο πού περιμένουμε.

X.

K. N. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ ἹΒΑΛΣΑΜΑ, Ἐκδοσὴ «Νέας Ζωῆς» Ἀλεξάνδρεια 1923.

Ὁ κ. Κ. Ν. Κωνσταντινίδης ὅσο καὶ ἂν μένει πιστὸς στὴν παράδοση ἐν τούτοις ἢ ποιήσῃ του μᾶς εἶναι ἀρκετὰ συμπαθητικὴ. Τὰ «Βάλσαμα» εἶναι μιὰ συλλογὴ «ποιητικὴ» ἐπὶ τέλους.

Τὸ πρῶτο τραγούδι τῆς συλλογῆς τὰ «Μοναστήρια» μᾶς φανεροῦν ὀλόκληρο τὸν ποιητὴ. Εἶναι ὁ Ἕλληνας ποιητὴς, ὁ Χριστιανὸς ποῦ τὰ ἐρημικὰ κατάλευκα μοναστηράκια τοῦ φέρουν μιὰ ρομαντικὴ μελαγχολία.

Εἶπαμε πῶς τὸ πρῶτο του τραγούδι μᾶς παρουσιάζει ὀλόκληρο τὸν ποιητὴ. Θὰ θέλαμε νὰ ποῦμε καλύτερα, μᾶς φανερώνει τὸν ποιητὴ τῶν περισσοτέρων τραγουδιῶν. Γιατὶ ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα ἀριθμὸ ποιημάτων στὰ ὁποῖα μποροῦμε νὰ παρατηρήσουμε ὅτι τὰ κυβερνᾷ μιὰ ὀρισμένη αἰσθηματικὴ ἀπόψη, τᾶλλα φαίνονται ὡς ἀπομεμονωμένα μέσα στὴ συλλογὴ. Κι' αὐτὸ μᾶς δείχνει ὅτι ὁ κ. Κ. Κωνσταντινίδης δὲν θὰ ἐργάστηκε συνεχῶς τὴ συλλογὴ τοῦ ὡς ἀληθινὸς τεχνίτης, ἀλλὰ λίγο-πολύ ὡς ἐρασιτέχνης, πρῶτο μὲν τὸν βλέπει ἀρκετὰ. Γιατὶ ἔξαφνα πλάι στὴν «Καλωσύνη» βλέπουμε τραγούδια ὡς τοὺς «Ἀκρίτες», τοὺς «Βουλγάρους» τὰ ὁποῖα ἂν καὶ καλογραμμένα, ὀφείλουμε νὰ τὸ ὀμολογήσουμε ἐν τούτοις, πῶς στὴ σημερινὴ ἐποχὴ προδίδουν μιὰ καθυστερημένη διανοητικὴ ἀπόψη.

Ὡς τόσο δὲ μποροῦμε νὰ ἀμφισβητήσουμε στὸν κ. Κ. Ν. Κωνσταντινίδη τὸ ἐπίθετο τοῦ ποιητῆ. Θὰ θέλαμε νὰ διαθέταμε περισσότερο χῶρο γιὰ νὰ μιλούσαμε ἐκτενέστερα καὶ νὰ παραθέταμε καὶ μερικὰ του τραγούδια.

Χαρακτηριστικὸ τῆς ποιήσεως τοῦ κ. Κωνσταντινίδη εἶναι ἡ ἀπλότητα. Μ' αὐτὴ ξαίρει νὰ μῆς χαρίσει μιὰ παραστατικὴ εἰκόνα:

Μοναστήρια ἐρημικὰ μὲ δίχως καλογέρους
Ποῦ ὑψώνεστε κατάλευκα στὶς γραφικὲς κορφές

ἢ στὴν «Καλωσύνη»:

...Ὁ ναύτης βλέποντας τοὺς γλάρους
Ξεχνᾷ τὴ μπόρα.
Κ' ἔχει τὸ μάτι καρφωμένο,
Δακρυσμένο
Στὸ χλοερὸ χωριὸ
Στὸ σπῆτι τοῦ τ' ἀγαπημένο
Πλάι στὸ καμπαναριό.

Ὁ κ. Κωνσταντινίδης ἔχει καὶ ἓνα ἄλλο προτέρημα: ξαίρει νὰ μεταχειρίζεται μὲ ἀρκετὴ μαστροῖα τὸν ἐλεύθερο στίχο. Τὸ πρῶτο μέρος τῆς «Καλωσύνης» ἀπὸ τὴν ἀποψὴν αὐτὴ εἶναι ἀριστοτεχνικὸ.

Κλείνοντας τὸ σύντομο αὐτὸ σημείωμά μας, δὲ μποροῦμε νὰ μὴν παραθέσουμε γιὰ ὅσους δὲν διάβασαν τὴ συλλογὴ, ἓνα πραγματικὸ ἀριστουργηματικὸ ποίημα, ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα τῆς συλλογῆς.

«Ἀποκρηάτικο γλέντι»

Στὸ σπῆτι τοὺς τὰραχιασμένον
Δίνουν γιορτὴ τὰ περασμένα
Κ' ἔχουγ κ' ἐμένα καλεσμένον
Θὰ πάω ἀπόψε νὰ γλεντήσω,
Μαύρη φορώντας προσωπίδα,

Νὰ μὴ μὲ ἴδουν ὡς τις γνωρίσω
Χλωμὲς Ἀγάπες μακρυσμένες
Ποῦ ἀργὰ θὰ τις χορεύουν γέροντες
Κίτρινοι Πόθοι καβαλλίεροι.
Μὰ ἐκεῖ ποῦ αὐτὲς ἀποσταμένες
Στὴ σάλα θὰ στριφογυρίζουν
Κάτω ἀπὸ τ' ἀχνόφωτα καντήλια,
'Εγὼ κρυφὰ στ' ἄσπρα μαλλιά τους
Θὰ ξεφυλλίζω τ' ἀσφοδείλια.

Ὡρισμένως τέτια ποιήματα μᾶς ὑπόσχονται πολλὰ γιὰ τὴ μελλοντικὴ ἐργασία τοῦ ποιητοῦ τους. Καὶ περιμένουμε.

Α. Κ.

ΒΑΣΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΗ : Ὁ ΚΗΠΟΣ ΜΕ ΤΑ ΗΛΙΟΤΡΟΠΙΑ,
'Εκδοτικὸς Οἶκος «Πολιτισμός», Ἀθήνα 1923.

Τὸ κυριώτερο χαρακτηριστικὸ μιᾶς τάσης τῶν νέων ποῦ γράφουν ὑπὸ τὴν ἐπίδραση ξένων λογοτεχνιῶν—ἰδίως τῶν Γάλλων decadents—ἐπίδραση ἐπιβαλλόμενη, ὡς ἓνα βαθμὸ ἀπ' τὴν ἴδια τὴ ζωὴ, εἶναι ἡ διάθεση.

Τὶς περισσότερες μάλιστα φορὲς συμβαίνει ἡ διάθεση αὐτὴ ν' ἀποτελεῖ τὸ μοναδικὸ στοιχεῖο τῶν νεαρῶν ποῦ «κίτρινα ρόδα ἐπιθυμοῦν» χωρὶς κανένα βαθύτερο αἰσθηματικόν. Μιὰ διάθεση δι' αὐθυποβολῆς θὰ λέγαμε, ὀλόκληρα ἐπιφανειακὴ, δημιουργημένη ἀπ' τὴν ἀνάγνωση βιβλίων καὶ ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ, ἔστω καὶ σ' ἓνα ἔργο τῆς μόδας, παρὰ μὲ τὰ διάφορα ψιμύθια τῆς τεχνικῆς.

Διαβάζοντας τὸν «Κήπο με τὰ ἡλιοτρόπια» βρίσκουμε τὴν πάρα πάνω διάθεση· μὰ προσπαθώντας νὰ δημιουργήσῃ μιὰ ὁποιαδήποτε τεχνικὴ ὁ κ. Μεσολογγίτης, φθάνει σὲ πράγματα ἄτοπα καὶ ἀνόητα: ἐκζήτηση φράσεων, κινήματα τῆς ρίμας—ποῦ θυμίζει τὸν παρνασσικὸν de Banville, ποῦ ἔλεγε πῶς ὁ τεχνίτης δὲν ἔχει νὰ κάμνῃ τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ βρῆσκει ὁμοιοκαταληξίαι—κι' ἀκόμα παρομοιώσεις, ποῦ πολλὲς φορὲς δὲ στέκονται. Μερικοὶ στίχοι.

Κι' ὅμως στὴ νύχτα, μελαχροινὴ βασίλισσα
Πόσες φορὲς, τέτοιες βραδιὲς σὲ φίλησα
Κι' ὅμως

Ὡς ἂν σελήνη, λαμπερὴ σελήνη, στὴ μνήμη μου ἀναδίνει,
'Ὁ ρόδιος σου ὁ μετὰξινός σου ὄμιος.

Κι' ἄλλου:

ἐφώνηζες λόγια ποῦ καὶ τᾶπειρο χαλνᾷν,
«Τὰ χεῖλη σου θὰ τὰ φιλήσω Γιουχανᾶν»

Τὸ ὅτι ὁ κ. Μεσολογγίτης ἀσυνείδητα ἀραδιάζει φράσεις φαίνεται καθαρὰ στὸ ποίημα τῆς σελίδας 28, στὸ ὁποῖο περιγράφει τὶς καλλονὲς ἐκείνης.

Ἀντιγράφουμε :

Εἶναι τὰ στήθεια σου μικρὰ κρινάκια,
λευκά,

Καὶ πὶδὸ κᾶτω :

- Κι ὄλη, κι ὄλη Εἴσουν ἓνα ἄνθος, μεγάλο ζωντανὸ ρόδον,
ἀπὸ μελαχροινὸν ἀχάτη.

Δὲ μπορούμε ν' ἀρνηθοῦμε πὼς στὸν «κῆπο μετὰ ἡλιοτρόπια» ὑπάρχουν
στίχοι ἀρχετὰ ὑποβλητικοί· τί νὰ ποῦμε ὅμως ὅταν :

Τὸ συντριβάνι ψιθυρίζει χωρὶς νόημα.

Γ. Κ.

ΗΘΟΥ ΔΕΛΦΟΥ : "Η ΤΡΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ", —ποίημα. Τύποις Π. Δ. Σκα-
κελλαρίου Ἀθήναι 1923.

Τῶν ὑμνημένων μου παθῶν τὸ μαῦρο συναξάρι
Καὶ τὰ δικὰ μου τώρα πιά, καὶ τὰ παληά, τὰ ξένα,
"Ὅλα τὰ σκέπτομαι, μὰ δὲν αἰσθάνομαι κανένα"
Πῆρε ἀπὸ μέσα μου ἡ ζωὴ κάθε δροσιά, καὶ βρῆκα
Τῆς σκέψης τὸ σκερπᾶνι ἀντὶ τοῦ αἰσθήματος τῆ γλύκα...

Οἱ στίχοι αὐτοὶ θαρροῦμε πὼς ἀποτελοῦνε τὸ κριτήριον τοῦ ὅλου ἔργου.
Πουθενὰ μιὰ λέξη, ἢ ἓνας στίχος, μιὰ εἰκόνα τέλος, δὲ μᾶς προδίνει τὸ
αἴσθημα τοῦ ποιητῆ. Κι' ὅταν ἐπικαλεῖται τῆ Μούσα κι' ὅταν τραγουδάει
τὴ δόξα κι' ὅταν κλαίει γιὰ τὸ θάνατο, δὲν ἐμπνέει, δὲ συναρπάζει, δὲ ἐν-
θουσιάζει, δὲ συγκινεῖ. Ἐκζητημένες φιλοσοφικὲς ἀντιλήψεις γιὰ τὴ
ζωή, σὲ ρηχό, ξερὸ στίχο, μὲ κακὴς συνιζήσεις :

Μόν' ἄσε νὰ περναῖ, φτάνει, κι' αὐτὴ ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς μου

Στῆ ζωὴ πού, σὰν τὰ κύματα στῆς χειμωνιάς τὸ ρέμμα κ. λ. π.

Μιὰ ἀδύναμη ἀπήχηση τοῦ Βαλαωρίτικου ἔργου :

Τί βλέπω ἐκεῖ ; Τί σάλεψε σὰν ἴσκιος μέσ' στὰ φύλλα ;

Τὰ περιβόλια εἶν' ἔρημα. Μεράνυχτα, μαυρίλα.....

καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Παλαμᾶ, χωρὶς νᾶχει οὔτε καὶ μιὰ δόση συγκίνησης,
ποῦ μ' ὄλη τῆ ρητορία βροῖοκουμε στὸ ἔργο κεινῶνε.

ΗΘΟΥ ΔΕΛΦΟΥ : "ΠΟΙΗΜΑΤΑ" Π. Δ. Σκακελλαρίου Ἀθήναι 1923.

Πολλὰ ποιήματα, παρὰ πολλὰ σὲ διάφορους τόνους, σὲ πολλοὺς σκοπούς,
σὲ διάφορες στιγμὲς καὶ διαθέσεις τῆς ζωῆς γραμμένα, χωρὶς —δυστυχῶς
οὔτε κι' αὐτὰ—ν' ἀποδίδουν τὸ καλλιτεχνικὸ «ἐγὼ» τοῦ τεχνίτη, τὴν καλ-
λιτεχνικὴν διάθεσίν του. Πολλὰ διαβάσματα ἔχουν μιὰ δουλικὴν ἐπίδραση
στὸ ἔργο τοῦ κ. Δελφοῦ, ξαναγεννημμένα ἀσθενέστατα καὶ πολλὰς φορὰς σὲ
ἀτσειὰ ἐμπνευση, ἐμποδίζοντας τὴν πραγματικὴν, καλλιτεχνικὴν ἐκδήλωσιν.
"Ὅλα τραγουδήθηκαν ἀπὸ τῆ Μούσα του, ἀλλὰ ξερὰ καὶ κακότεχνα. Μο-
λονότι κάπου—κάπου μᾶς ἔχει δώσει ὁμορφους στίχους :

ΝΕΟΙ ΒΩΜΟΙ 94—

Μόνος, γιὰ ἰδὲς, καὶ σὰ λυγμὸς περνάει... κ.λ.π.
καὶ μιὰ τεχνικὴ ἀριότητα, ὅμως σὲ πολλὰ μέρη σκοντάβουμε στὴ χασμα-
διά καὶ στὴν τραχύτητα τοῦ στίχου, κι' ἄλλοτε πέφτουμε σὲ πεζότατο ρωμαν-
τισμὸ, κι' ἀκόμα στὴ λανθασμένη ἔκφραση :

Κλαριά τριγύρω ὁλόγυμνα μὲ λίγα φυλλαράκια....

Πάντως οἱ τεχνικὲς ἐλλείψεις—ἀν καὶ τὸ ἄριστο ἔργο εἶναι ἡ ἀπογοη-
ἐχτέλεση τῆς καλῆς οὐσίας—θὰ θεωροῦνταν λεπτομέρειες δευτερεύουσες, ἀν
ἡ ψυχοσύνθεσὶς των μᾶς ὑπέβαλλε σὲ στοχασμοὺς ἀξιολογους, γεννήματα καὶ
θρέμματα τῆς ψυχῆς του, τῆς πηγαίας συγκίνησης.

Τ. Ι. Δ.

ΒΕΛ. ΦΡΕΡΗ : «ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙΑ» Ἐκδοση περιοδικῶ «Ἑσπερος» Σύρα.

Ἀρχετὰ γράφτηκαν γιὰ τὸν πρῶτον αὐτὸ τόμο τοῦ Φρέρη.

Ἐγὼ δὲν ἔχω τίποτα νὰ προσέσω, παρὰ τίς σκέτες αὐτὲς καὶ χωρὶς
ἐπιτήδευση ἐντυπώσεις μου ἀπ' τὸ διάβασμά του :

Δὲ βρίσκω τίποτα τὸ ἰδιαίτερο, τὸ ἀτομικὸ, τὸ χαρακτηριστικὸ, ποῦ νὰ
μπορεῖ—ἔστω καὶ μὲ ἀτέλειες γιὰ σήμερον—νὰ μᾶς δώσει μιὰν ἐλπίδα γιὰ
τὸ μέλλον.

Οἱ ὑποθέσεις του—ἀν βγάλουμε μιὰ, δύο...—κοινές, σηνηθεισμένες, μὲ
κάπως διαφορετικὰ τὰ κύρια πρόσωπα. Ἄλλὰ τόσο μικρὴ εἶναι ἡ διαφορὰ
τους ποῦ σοῦ φέρνουν στὴ θύμηση ἔργα ποῦ διάβασες κάπου, κάποτες....

Κάτι βρίσκει κανεὶς στὸ «Cuarda è passa...», «Βουκόλακες» καὶ ἴσως
ἴσως καὶ στὸν «Ἐκδικητῆ». Δὲ θέλω νὰ πῶ, πὼς αὐτὰ εἶναι ἔργα ἄξια
μεγίστης προσοχῆς.... Τότε δὲ θὰ ὑπῆρχε λόγος νὰ κριθοῦνε τὰ ὑπόλοιπα...
Μποροῦν ὅμως νὰ σταθοῦν, καὶ θὰ μποροῦσαν νὰ δώσουν ἐλπίδες σ' ἓναν
ἐπεικὴ κριτικὸ.

Αὐτὲς ὅμως ἀποβαίνουν ἀστήριχτες μιὰ ποῦ παρουσιάζει ὁ συγγραφέας
σ' ἓνα ἐπαρχιακὸ Φύλλο, διήγημα γραμμένο ἀργότερ' ἀπ' αὐτὰ : «Τὸ ρόδο
εἶχε μαραθεῖ....»

Κάποιες ἀκρότητες στὴ γλῶσσα : ντάμωσα, περμένω, ὁμπρός....
θὰ μποροῦσαν νὰ λείψουν, ὅπως καὶ οἱ συχνὲς κοινοτυπίες στὴ φράση.

ΤΕΥΚΡΟΥ ΑΝΘ'Α "ΚΑΛΟΤΥΧΟΙ ΝΕΚΡΟΙ... ",—Ρωμάντζο Ἀθήναι 1924

Γιὰ νὰ γραφεῖ σήμερον ἓνα ἔργο περασμένης ἐποχῆς σὰν τὸ ρωμάντζο
τοῦ κ. Ἀνθία—καὶ νάχει κάποιαν ἐπιτυχία, πρέπει νάχει προτερέγματα στὴν
ἐκτέλεση τουλάχιστον καὶ στὴ γλῶσσα, νᾶναι ἓνα κομποτεχνικὸν ἀπ' αὐτὴ
τὴν ἄποψη. Ἄλλως τε καταντάει ὄχι μόνον «παραφρονία στὰ σύγχρονα ρεα-
λιστικὰ ἔργα» μὰ καὶ νὰ προσβάλλει καὶ τὴ στοιχειώδη καλαισθησία τοῦ
πιδὸ κοινοῦ ἀναγνώστη...

Προσπάθησα νᾶβρω κάτι καλὸ γιὰ νὰ γράψω, ἀναφέροντας πὼς ὁ συγ-
γραφέας του εἶναι πολὺ νέος..., μὰ στάθηκε ἀδύνατο : Οὔτε ψυχολογημένος
διάλογος, οὔτε φυσικὴ περιγραφή, οὔτε ἐξέλιξη ἀβίαστη...

—95 ΝΕΟΙ ΒΩΜΟΙ

Ἡ γώσσα του δὲ, στὴ διατύπωση καὶ τὴν ὀρθογραφία φανερώνει ἄνθρωπο πού δὲ διαφέρθηκε ποτὲ γι' αὐτή.

Σταματῶ σημειώνοντας τὴν ἀποτυχία τοῦ ἔργου, πού, δυστυχῶς, γράφηκε ἀπὸ «μελέτητὴ τῶν τραγωδιῶν τῆς ζωῆς...»

A. B. M.

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΕΡΓΚΕΓΕΒΙΤΣ ΝΕΒΕΡΟΒ

Ἡ νεαρή Ρωσικὴ ἐπαναστατικὴ λογοτεχνία στερήθηκε τελευταία ἓνα συγγραφέα μεγάλου ταλέντου, τὸν Ἀλέξανδρο Σεργκέγεβιτς Νεβερόβ πού πέθανε στὴ Μόσχα τὴν 24 Δεκεμβρίου 1924. Ὁ Νεβερόβ καταγόταν ἀπὸ μιὰ οἰκογένεια φτωχῶν χωρικῶν καὶ ἔνωσε στὴν νεότητά του τὴν στεργκέβιτς καὶ τὴν σκληρότητα τῆς ἐργασίας. Μὲ τοὺς μεγαλύτερους κόπους κατώρθωσε πρὶν τῆς Ἐπανάστασης νὰ γίνῃ δάσκαλος σὲ ἓνα ἐπαρχιακὸ σχολεῖο. Ὁ Κορολένκο καὶ ὁ Γκόρκυ τὸν ἐνεθάρρουν πάντα στὴς λογοτεχνικὰς προσπάθειές του καὶ τοῦ συνιστοῦσαν νὰ λέγῃ «ὅλη τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸν πόνο τοῦ χωρικοῦ». Ἀλλὰ τὸ ταλέντο δὲ φανερώθηκε ὀλόκληρο παρὰ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ ἐργάτου καὶ τοῦ χωρικοῦ. Ἀφίνει ἐνδιαφέροντα διηγήματα, τὸν «Ἐμφύλιον Πόλεμον», τὸ «Θάνατον τοῦ Σαχάραβ», «Τα σκέν, πόλη τοῦ σιταριοῦ».

ΠΑΡΕΝΘΕΣΕΙΣ

— Οἱ «Νέοι Διάλογοι», πού δημοσιεύουμε ἀποτελοῦνται ἀπὸ διακόσια τραγούδια τῆς αὐτῆς μορφῆς καὶ ἀπαρτίζουσι ἓνα ὀλόκληρον σύστημα ΖΩΗΣ· δὲ γράφηκαν γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουσι ἓνα καλαισθητικὸν ἀπλῶς κοινόν, ἀλλὰ γιὰ νὰ κινήσουσι στὴ σκέψιν τοῦ ἀναγνώστη ἓνα κόσμον ἰδεῶν.

— Τὰ τραγούδια τοῦ Λήμπκνεχτ πού δημοσιεύουμε σ' αὐτὸ τὸ φύλλον προκείται νὰ ἐκδοθῶναι ἀπὸ τὸν Στέφανον Πάργαν στὴν Ἀλεξάντρεια, μεταφρασμένα ἀπὸ τὸν Α. Στάινμπετς καὶ τὴν Σ. Καρταϊσκάκη. Τὰ σημερινά— πού εὐγενικὰ μᾶς στάλθηκαν— ἀποτελοῦν ἓνα ἐλάχιστον δείγμα τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου Λήμπκνεχτ πού ἄδικα δολοφονήθηκε.

— Βρισκόμαστε στὴν ἀνάγκην νὰ ξαναποῦμε πῶς, ὅτι ἀφορᾷ τοὺς «Νέους Βωμοὺς» εἴτε συνεργασία, εἴτε ἐμβάσματα, εἴτε ἐντυπα γιὰ κριτικὴν ἡγήγελία νὰ στέλνεται στὴν ταχική μας Διεύθυνση: Ἀγγελὸν Μεντζελίδην Ὁμήρου 56. Ἰδιαίτερον καὶ αὐτοπροσώπως δὲ δεχόμεσθε, πολὺ περισσότερον συνεργασία.

— Εὐχαριστοῦμε ὅσους μᾶς τιμοῦν μετὰ τὴν συνεργασίαν τους. Θὰ δημοσιεύουμε ὅτι βρισκόμαστε καλῶς, χωρὶς νὰ παντᾶμε, γιὰτὶ δὲ μπορούμε οὔτε σελίδες νὰ σκλαβῶνουμε μετὰ τὴν ἀλληλογραφίαν, μὰ οὔτε καὶ νὰ γράφουμε ἰδιαίτερα.

— Ὅσοι κράτησαν τὰ δύο φύλλα θεωροῦνται συνδρομητῆς καὶ τοὺς παρακαλοῦμε νὰ μᾶς στείλουν τὴ συνδρομὴν τους.

— Ἐπίσης παρακαλοῦμε τοὺς ἀντιπροσώπους μας νὰ κανονίζουσι τὸ συντομώτερον τοὺς λογαριασμούς των.

ΝΕΟΙ ΒΩΜΟΙ 96—

ΒΙΒΛΙΑ

- ΛΟΡΕΝΤΣΟΥ ΜΑΒΙΑΗ: Τὰ ἔργα. Ἐκδοσις δευτέρη. «Γράμματα». Ἐκδότης: Στέφανος Πάργας, Ἀλεξάντρεια 1923.
- ΑΡΙΣΤΟΥ ΚΑΜΠΑΝΗ: Ναοὶ καὶ Τάφοι. «Γράμματα», Ἐκδοτικὴ Ἐταιρία καὶ βιβλιοπωλεῖο. Ἀλεξάντρεια 1923.
- ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ. Ἀλεξάντρεια, Ἐκδοσις «Γραμμάτων», 1919.
- Δρος Α. ΣΚΟΥΦΟΠΟΥΛΟΥ: ΠΑΛΙΕΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΕΣ ΙΔΕΕΣ. «Γράμματα», Ἐκδότης: Στέφανος Πάργας. Ἀλεξάντρεια 1923.
- ΔΗΜΟΣΘ. Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ: Ὁ θρήνος τῶν βωδιῶν καὶ ἄλλα διηγήματα. «Γράμματα» Ἐκδότης: Στέφανος Πάργας, Ἀλεξάντρεια 1923.
- ΔΗΜΟΣΘ. Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ: Οἱ ἀλιανιάριδες, «Γράμματα», Ἐκδότης: Στέφανος Πάργας, Ἀλεξάντρεια 1923.
- ΕΙΡΗΝΗΣ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ: Ἐξαγνισμός, διήγημα, «Γράμματα», Ἐκδοτικὴ Ἐταιρία καὶ βιβλιοπωλεῖο, Ἀλεξάντρεια 1923.
- Γ. ΚΙΤΡΟΠΟΥΛΟΥ: Μέσ' στὸ κλουβί, διήγημα. «Γράμματα», Ἐκδότης: Στέφανος Πάργας, Ἀλεξάντρεια 1923.
- Γ. ΣΚΛΗΡΟΥ: Ἡ φιλοσοφία τοῦ Πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης. Ἐκδοσις δευτέρη. «Γράμματα», Ἐκδότης: Στέφανος Πάργας, Ἀλεξάντρεια 1923.
- RENE CHAUCHI: Ἡ γυναῖκα σκλάβη, Μετάφρασις καὶ πρόλογος Στάμου Ζερβοῦ. Δεύτερη Ἐκδοσις. «Γράμματα» Ἐκδότης: Στέφανος Πάργας, Ἀλεξάντρεια 1923.
- ΔΗΜΟΥ ΤΑΝΑΛΙΑ: Τὸ Φῶς πού καίει... «Γράμματα», Ἐκδότης: Στέφανος Πάργας, Ἀλεξάντρεια 1922.
- ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ: Ἀγαπῶντας καὶ ἄλλα διηγήματα. «Γράμματα» Ἐκδότης: Στέφανος Πάργας, Ἀλεξάντρεια 1922.
- Γ. ΒΡΗΣΙΜΙΤΖΑΚΗ: Τὸ ἔργο τοῦ Κ. Π. Καβάφη - Ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦ Κ. Π. Καβάφη. Δεύτερη Ἐκδοσις. Ἐκδοσις τοῦ συγγραφέως. Δύο φράγκα.
- ΘΕΜΟΥ Σ. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΥ: Ὁ καλλιτέχνης τῆς ζωῆς, εἰς πέντε μέρη. Ἐν Ἀθήναις 1923. (Θὰ γράψουμε σ' ἄλλο φύλλον).
- ΒΑΣΟΥ ΜΕΣΣΟΛΟΓΓΙΤΗ: Ὁ κήπος μετὰ τὰ ἡλιοτρόπια, ποιήματα. Ἐκδοτικὸς Οἶκος «Πολιτισμός». Ἀθήνα.
- ΤΕΥΚΡΟΥ ΑΝΘΙΑ: Καλὸν τοῦ νεκροῦ... Ρομάντζο, Ἀθήνα 1924.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΝΕΑ ΖΩΗ, Τεύχος 4, Β. Ρ. 2126 Ἀλεξάντρεια. Δραχ. 15

ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ: Μηνιαῖον θεωρητικὸν ὄργανον τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ἑλλάδος. Ἔτος Δ' ἀριθ. 1' Γενάρη 1924. Διεύθυνση: Σοσιαλιστικὸ βιβλιοπωλεῖο, Εὐριπίδου 14, Ἀθήνα.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ: Μηνιαία λογοτεχνικὴ ἔκδοσις. Ἐθνικῆς Ἀμύνης 30, Θεσσαλονίκη.

ΕΜΕΙΣ: Μηνιαῖο λογοτεχνικὸ δελτίο. Βασιλικῆς 14, Ἀθήνα.

LIBRE: Louis Rousel, Rue Sina 13, Athenes.

Τύποις Κ. Σ. Παπαδογιάννη
Ψαρεσών_41.—'Αθήναι ****

Δραχμές 3
Σελλίνα 1
Φράγκα 3